૪૪૦૩

સંગીન બકાવલી.

નાટક દો બાબકા.

જિસે બારે અવ્વલ કમ્પનીકે સાબિક મુનશી રૌનક સાહિબ મરહૂમને લિખાથા, અબ દૂસરી બાર આમ પસંદ ફેરફાર કરકે નઈ તર્જપર વાસ્તે વિક્ટોરિયા નાટક કમ્પનીકે

મુનસી વિનાયક પ્રસાદ તાલિબને તસ્નિફ કિયા.

મુમ્બઈ:
મ્હાનાભાઈ રૂસ્તમજી રાણીનાકા યુનિયન પ્રેસમેં છાપા હય.
૧૮૯૦.

કિમત ચાર આના.

તખ્તયે નાટક.

ઇન્દર .... પરસ્તાનકા બાદશાહ.
તાજુલમલૂક.... શહર શરકિસ્તાનકા શાહજાદા, બકાવલીકા આશક.
ચતુરભુજ..... ફિરદોસ શહરકા શાહજાદા, ચતરાવતકા આશક.
કુયજખાં ..... શહર સગલદીપકા કોતવાલ.

બકાવલી ...... રાજા ઇન્દરકી રક્કાસ, તાજુલમલૂકકી મઅશૂક.
રૂહઅફઝા. .... બકાવલીકી ચચેરી બહન, ઇન્દરકી રક્કાસ.
સમનરૂ
ચમનબૂ } .... ઇન્દરકી રક્કાસ.
ગુલરૂ
સઇસ .... તાજુલમલૂકકા ઘોડેવાલા.

ચતરાવત...... શહર સંગલદીપકી શાહજાદી, પહેલે તાજુલમલૂક પર માયલ, બઅદ ચતુરભુજકી રાની.
નિરમલા
ચપલા } .... ચતરાવતકી ખવાસ.

ઇનકે સિવા

અહલેકાર, જિન, સિપાહી, કયદી, દારોગા, વગયરા.

મુકામ

પરસ્તાન,—સંગલદીપ.

સંગીન બકાવલી.

બાબ પહલા—દિખાવ પહલા.

ઇન્દ્રાસન.

[મઅ ઇન્દરકે સબ દરબારીયોંકા યાદે ઇલાહી
કરતે દિખલાઇ દેના.]

કલ્યાન—ગરબી—ગમતાં ગિતડાં ગાવા—તર્જ

સબ——કુદરત રહમતકા હય યા રબ તુ ઇસરાર—કુદરત.
હાજિર નાજિર તુ, હય કાદિર માહિર તુ,
ગાલિબ ગુફરાનો ગફફાર, રાજિક રહમા રહમતદાર—કુ.
સાંઈ સુબહાં સરજનહાર, તાલિબ તાબાકા સત્તાર—કુ.
ખાલીક યજદાનો કહહાર, વાજિબ જીરાનો જબ્બાર—કુ.

બટ—મ મ પ પ નિ ધ નિ ધ—તર્જ.

ઇન્દર——કૌન આલા ખુદા સિવા બાલા, આલા, હકતઆલા,
બડાઇ દેનેવાલા, આદમકો આલમમેં દાયમ દેખા ભાલા—કૌ૦
નુરીપર નારીપર ખાકીકો સરદારી બખશી,
ક્યા અદના, ક્યા આલા, ખાકસાર હય ઉસકો પ્યારા—કૌન.
[જિન્નોકા આપસમેં કાનાંકુસી કરના.]

અબયાત.

૧ જિન—કુછ અર્જ હમ કરેં જો ખિલાફે અદબ ન હો,
ઇન્દર——ક્યા હય કહો, વો અર્જ મગર બેસબબ ન હો.

૧ જિન—વાકૈતમેં જિતકી જાત કુછ ઇનસાંસે કમ નહીં,
સમનરૂ—પરિયાંભિ અય હુજુર બનીજાંસે કમ નહીં.
ગુલરૂ—બલ્કે હમારે હુસ્નકે કાયલ હયઁ આદમીં,
રૂહઅફજા—સૌ જાનસે પરી પતો માયલ હયઁ આદમીં.
૧ જિન—ફિર કયા હય જિસ્સે જાતે બશરકો શરફ હુવા?
ઇન્દર—વહ ઇશ્ક હય, કે જિસ્સે શરફ ઇન્સકો મિલા.
૧ જિન—ગર ઇશ્કસે શરફ હય તો હમમેભિ ઇશ્ક હય,
બુત ખાનાં, કાબા, દયરો હિરમમેભિ ઇશ્ક હય.
૨ જિન—મતલબ હો જિસ્સે પ્યાર કરે ઉસ્કો જીસે હમ,
ઉલફતમેંભી તો કમ હયઁ નહીં આદમીસે હમ.
ઇન્દર—મતલબકે વાસ્તે હો જો, ઉલફત નહીં હય વોહ,
ઉસ્કા હવસ હવ નામ, મુહબ્બત નહીં હય વોહ.
જિસ્કો હકીકી ઇશ્ક હો, આશક વોહ પાક હય,
તાલિબ જો હય મજાજકા, ફાસિક હય, ખાક હય.
રૂહઅફજા ગા હવસકે બુરાઇમેં કોઇ ચીજ,
તા ઇન્કો ઇશ્કો ફિસ્કમેં હો જાય કુછ તમીજ.

ઝિન્ઝોટી—ઠુમરી—તેરેસા દોસ્ત અય પ્યારે—તર્જ.

રૂહઅફજા—બજી જબ હવસકી બાંસરિયા,
ગોપી બને હયઁ હવસી સારે, શયતાં સાંવરિયા.—બજી.
કુબુધ આયે લાલચમેં સારે,
જમના સમઝકે જમ સાગરમેં ડુબકી તો મારે.
પડે નર્કે કુન્ડમે બેચારે,
ખેવનહારા ઇશ્ક નહીં તો કૌન ઉન્હે તારે?
ગઇ ડૂબ ઉન્કી નાવરિયા.—ગોપી.

પહાડી—ઠુમરી—રસ ભંવરારે લોભી—તર્જ.

ઇન્દર—નાચો ગાનાં, નાચો ગાનાં રહે તેરા અય દિલરૂબા,
હય અજબ દિલકુશા—નાચો.
રાગ રહે તેરે બયરાગભરે હયઁ, મીઠીસદા ઔરશીરીં અદા—નાચો.

અય રૂહઅફ્જા બકાવલી કહાં હય, અબતક ન આઈ સબબ ઈસ્કા ક્યા?—નાચો.

ક્યા વ્હો પરસ્તાંકે પરદેસે શાયદ જાકે રહી હય કહીં ઔર જા—ના.

ધ્યાન હય ઉસીકી તુ ઉસ્કો બુલાકે ઈશ્કે હકીકીકા ગાનાં સુના—નાચો.

[રૂહઅફ્જાકા સીટી બજાના, બકાવલીકા આનકર આદાબ બજાલાના, સઇસકા બકાવલીકે પીછે પીછે બ તૌર જાસુસકે આના ઔર કોનેમે છિપ જાના.]

દોહરા.

બકાવલી—દયા રહે સરકારકી, ભરા રહે ભંડાર,
ખિલા રહે ગુલજાર યહે, સજા રહે દરબાર.
સુખ ફુલે, લછમી ફલે, જલે ટલે દુખ દર્દ,
ગરમીસે ઈકબાલકે દુશમન હોવે સર્દ.

બેહાગ—ઠુમરી—અમર દીપ સત સોભત—તર્જ.

મુકુટ સીસ ઝમઝમ ઝમકે, આલમ સબ ચમકે,
હો હમદમ દાદ કરમ જમજમ સુજાન—મુકુટ.
રહે તાજ નિત રાજ કાજ, નિત કુન્ડલ સાજે, છત્ર વિરાજે,
નાચત પરિયાં છમછમ છમછમ છમછમ—મુકુટ.

જીલા—ભયરવ—ઠુમરી—હાયરે નસીબે શું દગો દિધો—તર્જ.

ઈન્દર—કર બયાં તુ અબતક થી કહાં નિહાં?—કર.
ક્યૂં બ્હે હાલ હય, ક્યા મલાલ હય, જલ્દ કર બયાં?
રહતી હય અબ તૂ આજકલ કહાં?—કર.

અબયાત.

સઈસ——[ખુદસે] અલ્ફ્ખાહ! ક્યા ઈસી જગહ આતી હય રોજ યહે!
રન્ડીકે તરહ નાચતી ગાતી હય રોજ યહે!

તાજુલમલૂક, શાહકા બેટા, યેહ કમ્બખ્તની,
ખાનૂ યેહ શાહજાદેકી ફિર કિસ તરહ બની !
[બકાવલીકા ઘબરાકર જવાબ ન દેનેસે
ઇન્દરકા ખફા હોના.]

ઇન્દર———ઓ નાસમજ, ક્યું દેતી નહીં મુઝકો તુ જવાબ ?
સઇસ———[ખુદસે] યેહ કૌન હય જો અયંઠકે ખાતા હય પેચતાબ !
રેહઅફ્જા———ગુસ્સેસે આપકે હય જબાં બંદ અય જનાબ,
સઇસ———[ખુદસે] ગુસ્સા નિકાલનેકે લિયે લીજિયે જુલાબ.
રેહઅફ્જા———મયને સુનાં યેક આદમીસે દિલ લગાયા હય,
સઇસ———[ખુદસે] ફિર ક્યા ગધાભિ યાર કિસીને બનાયા હય ?
સુમરૂ———હાં સચ હય, કિસ્સા યેહ મેરે આગેભિ આયા હય,
સઇસ———[ખુદસે] કિસ વાસ્તે સબોંને યેહ ટંટં મચાયા હય ?
ઇન્દર———સચ હય બકાવલી, ક્યા યેહ તુઝસે હુવા કુસૂર ?
બકાવલી———મજબૂર ઇશ્કસે થી, કહો, ક્યા કરે હુજૂર ?
સઇસ———[ખુદસે] આશક કોઇ બકાવલીકા યેહભિ હય જુરૂર.
ચોરી પકડનેમેં મુઝભિ હય બડા શઊર.

કાફી—ગ મ પ ની પ મ ગ મ ની સા ગ—તર્જ.

ઇન્દર———બદકિરદારી, નાહમવારી, હય સારી.—બદકિરદારી.
ખુલી આજ સબ અરી પરી, તૂ મેરી થી ગાબન પ્યારી,
નારી તુ નારી, નિકલી નાકારી.—બદકિરદારી.
બદ ગૌહર, બદ અખ્તર, બેગયરત, બેહુરમત,
લઅનત હય, લઅનત હય, લઅનત હય તુઝપર,
થુ, થુ, થૂ, દુર હો, દુર હો જા,
ગારત હોજા, મુંહ મત દિખલા,
બદશઆર પાજી, બદશઆર પાજી, બદશઆર પાજી—બ૦

અબયાત.

સઇસ———[ખુદસે]બકતા હય ગાલી કયસી, યેહ દેતા મુંહમે લગામ નહીં,
કોડેસે સિર ફોડું ન તો ઘોડેવાલા નામ નહીં.
બકાવલી———બખ્શો રાજન, સજા બહુત ઇસ કિયેકી મયઁ તો પાયે હું,
આફતમેં અબ મત ડાલો, મયઁ આફત બહુત ઉઠાયે હું.

ઇન્દર—સબ પરિયોંકી તૂ તાજ અરી નાબકાર થી,
ઉમ્મેદ મુઝકો તુઝસે ન રહે જીનહાર થા !
નાપાક હોકે આઈ તુ ઇસ બઝ્મેં પાકમેં !
ક્યું અબ જલાકે તુઝકો મિલા હું ન ખાકમેં !
અય જિન્નો, ઇસકો તુમ ગહે આતશમેં ડાલ દો,
ઇસ હસ્તીસે વજૂદકી ઇસકો નિકાલ દો.
અરમાન ઇસકે ઉપરહી ઉપર નિકલતે હયઁ,
જિન—ચુંટીકિ મૌત આતિ હય તો પર નિકલતે હયઁ.

નસર.

સઇસ—[ખુદસે] ઉંટ બિલાડી લે ગઈ! હાંજી હાંજી લે ગઈ!
યેક કહે સો સબ ચિલ્લાવેં, કરે ખુશામદ, લડ્ડૂ ખાવેં.
[બકાવલીકા દોજાનુ હોકર ગુમ કરના.]

શેઅર.

બકાવલી-દિલ હય ગિઝાયે રંજ, જિગર હય ગિઝાયે રંજ,
પયદા કિયા હય હમકો ખુદાને બરાયે રંજ.
હાસિલ કિસીસે કુછ નહીં હોતા સિવાયે રંજ,
દુન્યામેં લાઈ હય મુઝે કિસ્મત બરાયે રંજ.

બરહન્સ—ગઝલ—દુખ અય કિરદેગાર—તર્જ.

જહાંમેં હમ જિયે ક્યા આજકે લિયે ?
જવાનીમેં ચલે, ન અયશ કુછ કિયે !—જહાંમેં.
સુનેગા રહે ખબર, તો જાયેગા વો મર,
સબબસે જિસકે આજ હમને જી દિયે—જહાંમેં.
ઉસે અય દાદરસ, તુ સબ્ર દેના બસ,
જો હાથમેં લે સર ફિરા મેરે લિયે—જહાંમેં.

અબયાત.

ઇન્દર—અય જિન જલ્દ જલાદે ઇસકો,
જલ્દી આગ દિખાદે ઇસકો.
સઇસ—[ખુદસે] જલી બિચારી અબ ક્યા કરના,
હાય, મેરે યા રબ ક્યા કરના !

૩ જિન——આતશ ફરિશ્તા, જલ્દ બના ચાહે આતશી,
ફરમા બકાવલીકો જલાનેકા હય અભી.
[આગકા નમૂદ હોના, જિનકા બકાવલીકો ઉસમેં
ફેંકના, સઇસકા ઘબરાના.]

સઇસ———ફટી જમીન! લગી આગ! બાપરે રહે કયા!
અરે ઉઠાકે બિચારીકો આગમેં ઝોંકા!
[બકાવલીકે લિયે સબકા અફસોસ કરના.]

ગત—ભયરવી—ચલો ભાઈ યહાંસે દૂર રહો—તર્જ.

સબ———સબ પરિયોંકી સરદાર પરી, હુઈ બદસીરત બદકાર પરી,
નૂરી બની નારસે, મિટ્ટી હુઈ પ્યારસે,
બદખુસલત બદકિરદાર પરી—સબ.
તન મન ધન કર ખ્વાર પરી,
હુઈ યક ઇન્સાંકી યાર પરી—સબ.

ચંદ———હર ઘરસે બદનાંમ હુઈ,
" પક્કી થી સો ખામ હુઈ.
" હાય હાય હાય!
" અહા! હાય હાય હાય હાય!
" દાનાં હોકે કી નાદાની,
" જાના આદમ ઇસને જાની.
" જયસી નીયત,
" વયસી બરકત!
" ઉઠા ચુકી જિલ્લત!

સબ———જયસી કરની, વયસી ભરની,
આબદાર મોતી હય, આબ તાબ ખોતી હય, આપ ખ્વાર
હોતી હય.—સબ૦

અબયાત.

સઇસ———[ખુદસે] આદમીકો જલાયા જયસે ઘાસ!
હત તેરીકી, તેરા હો સત્યાનાસ!
[સઇસપર યકાયક જિનકી નજર જાના.]

૧ ચોબદાર—[ચોબદારકો] વહ હય ગયર કોન આજ દરબારમેં?
૨ ચોબદાર—[ચોબદારકો] ક્યૂં આયા હય યહે રાજ દરબારમેં?

ઇન્દર——અરે જિન ધ્હે હય ચોર ક્યા? કૌન હય?
૨ ચોબદાર-ખુદા જાને હય ચોર યા કૌન હય!
ન મઆલૂમ, હય કબસે છિપકે ખડા!
ઇન્દર——છિપા ક્યૂં હય, ઉસ્કો મેરે પાસ લા.
[સઇસકા ઘબરાના ઔર અપને બચનેકે
લિયે કોઈ તદબીર સોચના.]

મુસલ્લસ.

સઇસ——અરે હો ગઇ ઇન સબોંકો ખબર!
કરૂં મક્ર અબ કુછ દિખાવું હુનર,
બકૂં ઝૂઠ જો બન પડે, બેખતર.
[સઇસકા જાહેરે હોના.]

અબયાત.

[ગુસ્સેસે] છિપા તો નહીં, સામને હું ખડા,
કહો તુમ જો કહના હો, કહતે હો ક્યા?
ઇન્દર——તુ હય કૌન ઓ બેઅદબ બદ લગામ?
સઇસ——તુમ્હેં ઇસ્સે ક્યા, તુમ કરો અપના કામ.
ઇન્દર——યહાં ક્યૂં તુ આયા દિવાને ગબી?
સઇસ——યુંહી આ ગયા, અપને દિલકી ખુશી!
મયઁ સયલાની હૂં, મેરા ક્યા પૂછના,
જહાં જીમે આયા વહાં ચલ દિયા.
ઇન્દર——યહાં તેરે આનેકા ક્યા કામ થા?
સઇસ——તમાશા જરા દેખને આ ગયા.
ઇન્દર——અગર નાચ ગાનેકા મુશ્તાક થા,
તો બે હુકમ ક્યૂં છિપકે દેખા સુના!

ઇંગ્રેજી—We are all jolly good fellows—air.

સઇસ——ન આંખસે ગયા હૂં, ન કાનસે ગયા હૂં,
ક્યા આંખ ફોડ ડાલું, યા કાન તોડ દૂં—ન૦
જો દેખભી લિયા, તો ક્યા બુરા કિયા,
ખરાબ હૂં, બુરા હૂં, તુમી બતાવો ક્યા હૂં!
ખુશીકા ઔલિયા હૂં, ચાહું સો કરૂં—ન૦

સબ——તુ કૌન એહ્યા હય, તુ કૌન એહ્યા હય,
બતા તુ કૌન હયરે, બતા તુ કૌન હય?—જો.

બયત.

ઇન્દર——લાયા હય કૌન તુઝકો યહાં બોલ નાબકાર?
પાગલ હય યા ગઁવાર, મગર હય કુસૂરવાર.

ઝીલા—ઠુમરી—નિહાલ પિયા મયનૂ—તર્જ.

સઇસ——કુસુરવાર કયસા, કુસુરવાર કયસા?
ખરાબ કામ હય ક્યા, ગુનાહ કૌન અયસા?—કુસુરવાર.
ખૂન કિયા નહીં, માલ લિયા નહીં,
દે ડાલતા હૂં મયઁ આપ ચાર પયસા—કુસુરવાર.
અકલભિ હય મુઝે, હોશભિ હય મુઝે,
મયઁ આદમીં હૂં, ન જાન મુઝે ભઁયસા—કુસુરવાર.

અબયાત.

ઇન્દર——અય અહમક મેરે બાતકા દે જવાબ,
તુઝે કૌન લાયા બતા રહે શિતાબ?
કરેગા જો દીવાનપનકી તુ બાત,
જલા દુંગા તુઝકો અભી બદ સિફાત!
સઇસ——જલાવોગે ક્યા કુછ તુમ્હીં હો ખુદા?
મેરા હાલભી તુમને કુછ હય સુના?
પરી, જિસકો તુમને જલાયા અભી,
ઉસીકી મયઁ કરતા હું અબ નૌકરી.
ઇન્દર——તુ હય આદમી ઔર બકાવલી પરી,
તેરી ઉસકી કયસી હુઈ દોસ્તી?
સઇસ——હુનરમંદ વોહો ઔર હુનરમંદ મયઁ,
હુનરમંદસે ક્યું રહું બંદ મયઁ?
ઇન્દર——તુઝે ક્યા હુનર આતા હય અય જબૂં?
સઇસ——[અકડકે] પખાવજ બજાનેમેં મયઁ યેક હું.

ઇન્દર—પખાવજકે મખ્સૂસ હયઁ કિતે તાલ?
સહસ—સુનાવુંગા મયઁ તુમ સુનો જિતે તાલ.
ઇન્દર—જરા તાલકે નામ પહલે સુના?
અગર ઝુઠ બોલા તો હોગી સજા.

કવિત.

સહસ—આડા ચૌતાલા, પચતાલા, યકતાલા,
ધમ્માલ તાલ, સુલ્ફતાલ, ઝુમરા બજાતે હયઁ.
અંગતાલ, રંગતાલ, હંસનાર, સંગતાલ,
લીલાસુ, રંગતાલ, સુનિયે સુનાતે હયઁ.
પસ્તો, પંજાબી, ઝપતાલા, ગંધર્વતાલ,
રૂપક, કવ્વાલી, વો ચૅચર દિખલાતે હયઁ.
તબલા ગમકાતે હયઁ, ઠેકા ઝમકાતે હયઁ,
ઠેકા દરસાકે હમ પાની બરસાતે હયઁ.

બયત.

ઇન્દર—સુના મુઝકો કુછ તુ પખાવજકે બોલ,
સહસ—સુનો, બોલ હયઁ યેહ જવાહિરકે મોલ.
[સહસકા તાલ લેકર પખાવજકે બોલ સુનાના.]
કિટતક તગટટ ગિદદી, કિનનગ ધાગધી, કિટતક તાકતા ગિદદી ગિજા ગિત્તા ધેધે ટિત્ત. ગિકરંગ તંગ, ગિકરંગ તંગ, ધીંધીંના, ધીંધીંના, ભેંભેંના, ભેંભેંના, ગિડબડદા ગિડબડદા મુવે ક્યા કરતા હવ? ના બીબીજી, તાધિન નાધીનધા, તાધિન નાધીનધા, તાધિન નાધીનધા.

નસર.

ઇન્દર—અય બેબાક, બેડર, તુને કહાં સિખ્ખા યેહ હુનર?
સહસ—મેરા હુનર ખાનદાની હય, તમામ ઘરાના મેરા ઇસ ફનમેં લાસાની હયઁ. બાવા પહલે દીપક ગાકે આગ લગાતેથે, ફિર મેઘ મલાર ગાકે પાની બરસાતે ઔર આગકો બુઝાતેથે. મયઁ તાનસેનકે કબ્રપર બારહ બરસ રોયા ઔર ગાયા, ઇમ્લીકી પત્તી

બખાયા, યેક દાનાભી ન આયા, યેક રાત મુઝે ખ્વાબ આયા,
જબ બચ્ચા તૂ કુછ હો જાયગા, સો ઉસી દિનસે યહે ઈલ્મ પાયા!
હજારમેં અલાપ લૂં, લાખમેં થાપ દૂં, યહે મેરા કામ હય,
બજેયાં બિન તાનરસયાં મેરા નામ હય.

ઇન્દર——તૂ કિસી દરબારમેંભી થા?

સઇસ——દરબારમેં? હં!

કવિત.

ઊંચે સરકારમેં, રાજા દરબારમેં,
હરદમ તુફાન હય, આફતમેં જાન હય,
આલા મસ્તાન હય, અદના હયરાન હય,
સુરખી સુલતાન હય, કયદી ઈન્સાંન હય.
શેખી હય, શાન હય, સરપર શયતાન હય,
ઊંચી દુકાન હય, ફીકા પકવાન હય.
ઝુઠોંકા રાજ હય, સચ્ચા મુહતાજ હય,
ઘોડોંકી હાન ઔર ગધેકી માન હય.

નસર.

ઇન્દર——તો તૂ પેશા ક્યા કરતા હય? પેટ કયસે ભરતા હય?

લેહરા——ખમાચ.

સઇસ——મસ્ત મુછિન્દર, હમ તો કલન્દર, ભૂતનાથ કહલાતે હયઁ,
ધૂલ ડાલકે આંખોંમેં હમ હલવા રોટી ખાતે હયઁ.——મસ્ત.
ટોપીકા પયજામા કરતે, સિરકા પયર બનાતે હયઁ,
તીન બંદકા જામા પહને છંદ બંદ દિખલાતે હયઁ.
તુમ જાદૂ ટોના સીખો તો સિખલાતે હયઁ,
તુમ બેટા બેટી માંગો તો દિલવાતે હયઁ.
જન્તર દેતે હયઁ, મન્તર દેતે હય,
ઝાડ ફૂંકભી કરતે હયઁ, તઅવીજ દુઆ બતલાતે હયઁ.——મસ્ત.
હય નારસિંગ બીર, હય નારસિંગ બીર,
બયતાલ ભૂત પીર, બયતાલ ભૂત પીર.——મસ્ત.

અબયાત.

ઇન્દર——અય પરિયોં તુમ્હેં હય કુછ ઇસકી ખબર?
ગમનબૂ—ઇસે જાન્તે હયઁ હમ અય નામવર.

અમનખૂ—સવારી બકાવલીકી લાયા હય રહે.
ગુલફ——ઉસે છોડ અંદર ઘુસ આયા હય રહે.
ઈન્દર——અરે બેઅદબ, હોકે અદના સઈસ,
ઘુસ આયા અખાડેમેં મેરે ખબીસ ?
અય જિન્નો ઇસે ફેંક દો બેહિરાસ,
ગિરે જાકે રહે અપને માલિકકે પાસ.
[જિન્નોકા સઈસકો ઉઠાના, ઉસકા ચિલ્લાના,
આખિરમેં જિન્નોકા ઉસે ફેંક દેના.]
મજલિસમેં બેખતર ચલા આયા વોહ બેતમીજ,
પર ક્યા સજા ઉસે દૂં કે ખુદ થા વોહ બેતમીજ.
અય જિન બકાવલીકો કરો જલ્દ અબ હયાત,
તા ઉસકે રાગ રંગસે હો જિકે પાકજાત.
બુયે બશર ગઈ, વોહ જલી, ખાક હો ચુકી,
અમરિત અબ ઉસ પ બરસેકે વોહ પાક હો ચુકી.
[જિનકા અમરિત લાના, ઈન્દરકા છિડકના, બકા-
વલીકા નમૂદ હોકર મઆફી ચહાના.]

બયત.

બકાવલી—મુઝકો હુવી મઆફિ જો મેરે કુસુરકી,
મમનૂન મયઁ હમેશાં રહૂંગી હુજુરકી.

મુસદ્દસ.

ઈન્દર——તુઝકો બકાવલી કિયા હમને જલાકે ખાક,
બાઇસકે તૂ નજિસ થી મગર અબ હુવી હય પાક.
તુઝસે ખફા નહીં મયઁ, તૂ હોના ન ખૌફનાક,
ગા કુછ હકીકી ઇશ્કમેં ગાના તૂ બેતપાક.
જિસ્સે રહે સારી બજમકા ઉસ સિમ્ત ધ્યાન આય,
કસરત મિટે દિલોંસે, નજર એક શાન આય.

શેઅર.

બકાવલી—ગુલશન દેખું કે સયરે સહરા દેખું,
યા મઅદનો કોહ દસ્તે દરિયા દેખું.

હર જા ઉસી કુદરતકે હયઁ લાખોં જલવે,
હયરાંન હું દો આંખોંસે ક્યા ક્યા દેખૂં.

કલ્યાન—ઠુમરી—સાજન ઘર આયે—તર્જ.

ગુલશનકે ગુલતરસેભી નહીં કભી આય બૂ—ગુલશનકે૦
હોના મહકસી ગર્યૈ દહકતી ઉસમેં ઝલક તેરી—ગુલશનકે૦
આબ ગોહરમેં, તાબ નજરમેં ફલક તલક તેરી—ગુલશનકે૦
છિપતી નહીં તાલિબસે તો એક પલ યાર પલક તેરી—ગુલશનકે૦

મુસદ્દસ.

ઇન્દર——વાહ! તેરા ગાના કે હુવે બેધ્યાન સબકે સબ,
રૂહઅફ્ઝા-હયઁ હર કદમ પ રક્સકે કુરબાન સબકે સબ.
સમનરૂ—તુઝપર ફિદા હયઁ અહલે પરસ્તાન સબકે સબ,
ર જિન—દેતે હય નજ્ર જિનભિ તુઝે જાન સબકે સબ.
ઇન્દર——મુંહ માગા આજ પાયગી ઇનઆમ માંગ લે,
જો ચાહે તેરા દિલ વહ ગુલઅન્દામ માંગ લે.

કૌંસિયા—ગઝલ—આજ બહારકી ખિલી કલી કલી—તર્જ.

બકાવલી-પાવૂં મુરાદ અગર મયઁ અહેસાન હો તુમ્હારા.—પાવૂં.
ઇકબાલ ઇસ્સે બહેકર જીશાન હો તુમ્હારા.—પાવું.
તાજુલમલૂક મુઝે તુમ બખ્શો કરમકે કુલઝુમ,
અહેસાનમદ વોહીભી ઇનસાન હો તુમ્હારા.—પાવું.
[ઇન્દરકા તાજુલમલૂકકા નામ સુનકર ગુસ્સે હોના.]

ઝિન્ઝોટી—ઠુમરી—ગા હર ગુન જા બ જા—તર્જ.

ઇન્દર——હોકે યું બેહયા, ઇન્સાં તુને માંગા?—હોકે.
વાહરે શોખ દીદા, અય પરી ક્યા કહના! બે ખતરા બરમલા—ઇ૦
અબ તો મયઁ કૌલ હારા, ખયર! અબ ક્યા ચારા, લેકિન હય
રહે ખતા.—ઇન્સાં.
જિસ્મ હો તેરા આધા, નાકૂતક પથ્થરકા, તા બારહ સાલ જા—ઇ૦
અસ્લ હો હાલ તેરા, વસ્લ હો તાલિબકા, હય તેરી યેહ સજા—ઇ૦
[ઇન્દરકી બદ દુઆસે બકાવલીકા ગમસે ગશ ખાના.]

બાબ પહેલા—દિખાવ દુસરા.

તાજુલમલૂકકે મકાનકા એહાતા.

[તાજુલમલૂકકા બકાવલીકી રાહ દેખના.]

ઝિન્ઝોટી—ગ઼ઝલ—આકે સજ્જાદા નશીં કયસ હુવા—તર્જ.

તાજુલમલૂક—ચાંદ ગ઼ાયબ હુવા ખુરશીદ નમૂંદાર હુવા,
જિલ્વગર ક્યૂં નહીં અબતક વોહ મેરા યાર હુવા!—ચાંદ.
શબકો સોયાથા વોહ પહલૂમેં મેરે રશ્કે કમર,
સુબ્હકો પાયા નહીં જબકે મયઁ બેદાર હુવા.—ચાંદ.
મૌતસે મિલનેકા ઇક઼રાર કરૂંગા મયઁભી,
ઉસ મસીહાકો મેરે મુઝસે જો ઇન્કાર હુવા.—ચાંદ.
શમ્અકી તરહસે જલજલકે હું બસ મયઁભિ તમામ,
રૌનકે બજ઼્મે રકીબ આજ જો વોહ યાર હુવા.—ચાંદ.

[આના સઇસકા.]

અબયાત.

સઇસ——આપ ખડે હો ઇસ જા આ કર?
ઢૂંઢ આયા મયઁ ઘરપર જાકર.
તાજુલમલૂક—આયા ભાઈ? આયા? આયા?
પતા વહાંકા ક્યા ક્યા લાયા?
સઇસ——મૌતકે મુંહસે ફિર કર આયા,
જાન બચી તો સબ કુછ પાયા.
તાજુલમલૂક—હાલ બતા કુછ ક્યા ક્યા દેખા?
પરી કહાં હય? બતલા, દેખા?

ગ઼ઝલ—તહતુલ લફ્ઝ.

સઇસ——મયઁ આંખ બચાકે વહાં ગયા, છિપછિપકે સબ નક્શા દેખા,
વોહ ઘર થા શાયદ ભૂતોંકા, અંગારાભી જલતા દેખા.

દો ચ્યાર બડુએ એક તરફ, દો ચ્યાર બડુએ એક તરફ,
ચીતે જયસા કબરા તન થા, દુમભી સરપર લટકા દેખા.
દો ઔર બડુએ દુર જરા, ઉજલા પીલા લકડા લેકર,
મચ્ચિયેપર કોઈ મોટાસા, બયઠા જયસે ભૈંયસા દેખા.
દિલદાર તુમારી પરી વહાં, જાતી હય હર શબ વહીં મિયાં,
નાચી, કૂદી, ગાઈ જાકે, મયનેભી નાચ ઉસ્કા દેખા.
ઈતનેમેં દેખા મુઝકો તો પકડા, મયને ક્યા મક્ર કિયા,
મયઁ સાજિન્દા ઉસ્તાદ બના, જબ તેજ ઉસ્કા ગુસ્સા દેખા.
સાજિન્દા જબ મુઝકો જાના, તો ઉસ્ને ખિદમત કી માના,
પુજવાયા ખુદકો ઉસ્સેભી, અયસા હય રેહે બંદા, દેખા?

નસર.

તાજુલમલૂક—અય ઉજડ ગઁવાર, તેરે ઈજહારસે મયઁ શુમાર કરતા હું કે વોહ કિસી આલીવિકાર શાહરયારકા દરબાર હય. જિસે તૂ સરપર દુમ સમઝતા હય, વોહ તાજ કલગીદાર હય. ઉજલા પીલા લકડા, નકીબોંકા રૂપેરા સોનેરા અસા હય. મચ્ચિયા નહીં, તખ્તે શાહી હોગા જિસે તૂ મચ્ચિયા બતાતા હય.

ઇંગ્રેજી—Palkee Bearer—air.

સઈસ—લાવ દો મુઝે ઈનઆમ, ભેદ લા દિયા તમામ,
જાન પર ખેલ કર લા કલામ.
ચ્યાર પાંચ દેવ, પહલવાન ગેવ,
મક્રસે કર લિયા ગુલામ.
ઠોક દો પીઠ, ઠોક દો પીઠ,
બોલ દો આફરીં હજાર;
ક્યા કામ કર આયા, ક્યા નામ કર આયા,
કિસ કદર હૂં નફર હુશિયાર.
આહ! ખાયા ખાના લજ્જતદાર, પાયા તુર્રા ગજરા હાર,
કર લાયા સબ કાર,
નારિયલભી દિયા, પાન ફૂલભી દિયા,
હાથ બાંધકે કિયા સલામ—લાવ.

અબયાત.

તાજુલમલુક—બડી તુને દાનાઈ કી વાહવા!
ખુશ આયા તુ મયઁભી બહુત ખુશ હુવા!
સઈસ———અરે ખુશ તો ક્યા, વોહ તો કહને લગા,
યઁહી રહ તુ અબ તુ યહાંસે ન જા.
કહા મયને દો તુમ અગર સૌ હજાર,
ન થૂકૂં મયઁ ઉસપર કભી મુંહ પસાર.

ફિકરે.

તાજુલમલુક—ઢંગભી તુને ખુબ દિખાયા!
સઈસ———ઔર મુંહસે તબલાભી ખુબ બજાયા.
તાજુલમલુક—મગર વોહ કૌન હોગા, જહાં બકાવલી ચોરી ચોરી જાતી હય, ઔર મુજરા બજાતી હય?—
સઈસ———ઔર નાચતી હય, ગાતી હય ઔર તુમસે છિપાતી હય!
તાજુલમલુક—હાં, વોહ કૌન હય ભલા?
સઈસ———જાને ખુદા! મગર નજર ઉસ્કી બુરી થી, જયસે કોઈ આશક યા આશના.
તાજુલમલુક—આશના? બકાવલીકા આશના?
સઈસ———તો ફિર ક્યા હમારા, તુમારા?
તાજુલમલુક—હરગિજ નહીં. મેરી પાક દામન ફરિશ્તા સીરત, માહતલઅત ઔરતકે કાનભી આશનાઈકે નામસે આશના નહીં, કોઈ આશના ઉસ્કા ઈસ બહરે આલમમેં મેરે સિવા નહીં.
સઈસ———સાહિબ, "ઔરત, ઘોડા, ઔર તલવાર, નહીં વફા ઈન્મેં જિનહાર." વોહ તો તુમારા નામ સુન્તેહી જલા, લાલ પીલા હુવા. કુદા, ઉછલા, કુત્તેકે તરહ ભુંકા, ઔર બકાવલીકો કાટને દૌડા. યેક ઔરતને કહ દિયા કે આદમીસે દિલ લગાયા હય, ઈત્નાં સુન્તેહી ઝુંઝલાયા, જલનકે મારે પરીકો જલાયા!

તાજુલમલૂક—જલાયા? હાય! મયઁ સમઝા! બેશક વ્હો બકાવલીકે ક્રૌમસે કોઈ થા, જો આદમીકે નામસે શરમાયા, ઔર પરી પર ઇતના ગરમાયા. મગર જબ તૂને સબકો મુરિદ બનાયા તો ક્યૂં ન બકાવલીકો બચાયા?

સઈસ———મયને ખૂબ ડરાયા ઔર ધમકાયા, મગર વ્હો બોલા અબ તો જલ ગઈ, તુમને પહલે ક્યૂં ન ફરમાયા? આખિર મયઁ રોતા પીટતા ચલા આયા. [સામને દેખકર હયરાન હોના.] લો, વ્હો સામનેસે વહી સબ ડાકન આતી હયઁ, જો ઉસ મસાનમેં ભરીથી.

તાજુલમલૂક—જહાંસે તુ અભી હોકર આયા?

સઈસ———હાં, જહાં તુમારી પરીકો જલાયા!

તાજુલમલૂક—શુકરે ખુદા! ઇન્સે જુરૂર મિલેગા ઉસ પરીકા પતા.

સઈસ———પરી તો બિચારી જલી, ચલો જાનેદો. અબ ઇન્મેંસે તજવીજે કોઇ. ગેહૂં ન મિલે તો ભુસા ખાવ, ઘી ન મિલે તો કુપ્પી બજાવ. કિસમતકે બલિયા, પકી ખીર, હો ગઈ દલિયા!

[તાજુલમલૂકકા અપને કિસમતપર અફ્સોસ કરના.]

ઝીલા—ગઝલ—પાબંદ હમારા દિલે શયદા—તર્જ.

તાજુલમલૂક—કિસમતસે હય શિકવા ન ગિલા ચર્ખે કુહનસે,
ગુરબતમેં હમ આપ આકે પડે અપને વતનસે.—કિ૦

[પરિયોંકા આના, તાજુલમલૂકકા ઉન્સે બકાવલીકા હાલ પૂછના.]

તુમકો બકાવલીકી કહો કુછ અય પરીજાદ,
ઉડતીસી ખબર પહુંચી કિસીકે હય દહનસે?—કિ૦
અય બાદે સબા તેરા ગુજર હોતા હય હર સૂ,
વાકિફ હય ક્યા કહ દે મેરે તૂ રશ્કે ચમનસે?—કિ૦

[તાજુલમલૂકકે હાલપર રૂહઅફ્જાકા રહમ ખાના.]

મુખમ્મસાત.

રુહઅફ્ઝા——ક્યૂં દેતે હો જી અપના કબ જાનસે વ્હો ગુજરી,
ઇન્દરને હુક્મા બદ દી ઇસ શાનસે વ્હો ગુજરી,
જિસ્મ આધા હય પથ્થરકા અરમાનસે વ્હો ગુજરી,
ફિરભી ન મુહબ્બતકે ઇમાનસે વ્હો ગુજરી,
પર બારહ બરસ તક ઇસ અપવાનસે વ્હો ગુજરી.
તાજુલમલૂક——બતલા દો પતા મુઝકો કિસ જા હય મુકામ ઉસ્કા,
વ્હો બુત તો પુજારી મયઁ હો જાવું મુદામ ઉસ્કા,
ઉસ્કેહિ મુકાબિલમેં જપતા રહૂં નામ ઉસ્કા,
જો બન સકેગા મુઝસે કર દુંગા વ્હ કામ ઉસ્કા,
આશક તો નહીં હૂં મયઁ લેકિન હું ગુલામ ઉસ્કા.

મુસદ્દસ.

રુહઅફ્ઝા——બેહુકમ હમ ઇન્દરકે લેજાભિ નહીં સકતે,
ગુલરૂ——લેજાભિ નહીં સકતે, બતલાભિ નહીં સકતે.
ચમનબૂ——હમરાહ કિસીકિ હમ ભિજવાભિ નહીં સકતે,
ગુલરૂ——ઇન્સાન અકેલે વાં ખુદ જાભિ નહીં સકતે.
રુહઅફ્ઝા——કુછ રોજ જુદાઇકે દિન અબ તો ભરો જાકે,
જબ બારહ બરસ હોગા વ્હ ખુદ મિલેગી આકે.
[પરિયોંકા જાને ચાહાના, સઇસકા રોકના.]

પરજ—ઠુમરી—હાલની કંકૂ માલિયે—તર્જ.

સઇસ——[ચીઢકે] ડોર બતાદે, ઠામ દિખાદે,
ભાગ ચલી ક્યૂં? વાહરે તેરા નખરા!
વાહજી બીબી વાહવા!—ડોર.
નામ બતાદે, ગામ બતાદે,
હય વ્હો કહાં તુ ઠામ બતાદે,
બોલ અરે બોલકે જા, બોલ અરે બોલ, તેરા નખરા!
વાહજી બીબી વાહવા!—ડોર.
[તાજુલમલૂકકા દોજાનુ હોકર રુહઅફ્ઝાકા
દામન પકડ કર આજીજી કરના.]

પીલુ—લાવની.

તાજુલમલૂક—યક યેકસકો દેખ સિસિકતા આંખ બચાના નહિ ચાહિયે,
માર ડાલના, જિલાના, છોડકે જાના નહિ ચાહિયે.
સબ પરિયાં—જિસ રસ્તેમેં સાફ જરર હો ઉસમેં જાના નહિ ચાહિયે,
સમઝ બુઝકે, કદમ આફતમેં ઉઠાના નહિ ચાહિયે.
તાજુલમલૂક—કારે ખયરમેં જહાં તલક હો દેર લગાના નહિ ચાહિયે,
જરેસે ડરસે, કિસીકા રંજ બઢાના નહિ ચાહિયે.
સબ પરિયાં—સાગરમેં રહ મગરસે હરગિજ બયર બઢાના નહિ ચાહિયે,
ખફા હો રાજા, કભી ઉસ કામમેં આના નહિ ચાહિયે.
તાજુલમલૂક—આપ જલે તો જલે કિસીકો આંચ દિખાના નહિ ચાહિયે,
જલા હુવા દિલ, કોઇ જિનહાર જલાના નહિ ચાહિયે.
સઇસ——પયસા કોડી નહિ ચાહિયે કુછ માલ ખજાના નહિ ચાહિયે,
પતા ઠિકાના, બતા, ક્યા પતા બતાના નહિ ચાહિયે?

[રુહઅફજાકા રહમ ખાકે સમનરૂકો મન્દિરકી
જગહ દિખાનેકો કહના.]

અબયાત.

રુહઅફજા—કલેજા ફટતા હય ઇસકે રોનેસે માર ડાલેગી આહ ઇસકો,
ખુદા સબ અચ્છા કરેગા બહના દિખાદે મન્દિરકિ રાહ ઇસકો.
સમનરૂ——ચલ વો જગહ દિખાદૂં તુઝકો આપ નેક અતવાર,
ફરમાયા રુહઅફજાને હો ગઇ મયં લાચાર.
તાજુલમલૂક-હર વકત તેરે હુકમેં બંદા દુઆ કરેગા,
જો મેરી દાદ દી તો મૌલા ભલા કરેગા.
સઇસ———ઘોડેપ લેકે તુઝકો બંદા ફિરા કરેગા,
ગાડીભિ સયર કરનેકો લા દિયા કરેગા.

[જાના સબકા, દુસરે તરફસે આના ચતરબુધકા,
ચતરાવતકે ફિરાકમેં બેકરાર હોકે.]

હોરી—કાફી—જોરાજોરી હિન્દમેં કયસો ફાગ રચોરી—તર્જ.

ચતરબુધ.—બેવફાઇ, હિસ્સેમેં તેરે ચતરાવત આઇ.—બેવફાઇ.
તેરે લિયે રાજકો ખાકકરકે હમને ભભૂત રમાઇ,

ઐસા પસીજા ન દિલ તિસ પ અય બુત,
ક્યા પથ્થરકી છાતી હય પાઇ?
અજબ હય જો તુઝકો યેહ ભાઇ!—હિસ્સેમેં.

પામાલ આશકોંકો કરના ન જાની, થોડી હય યેહ જિન્દગાની,
એક દિન તો આખિરકો તુભી હય ફાની,
કર લે જો કુચ્છ હો ભલાઈ,
ભલા અયસી કયસી બુરાઇ.—હિસ્સેમેં.

[જાના બેકરાર હોકર ચતરભુધકા]

બાબ પહલા—પરદા તીસરા.

મન્દિર—સંગલદ્વિપ.

[તાજુલમલુકકા બકાવલીકે મઠપર સર ટેકાયે હુવે અફસોસ કરતે દિખલાઇ દેના, યકાયક દરવાજેકા ખુલના, ઔર બકાવલીકી હાલત દેખ કર અફસોસ કરના.]

પહાડી ઝિન્ઝોટી—માચતો મતના—રાહ પરતુ.

તાજુલમલૂક—કૌન યેહ દુખિયા! ગરીબ પરી મેરી થી જો અય ખુદા,
હરી, ભરી, સદા વફામેં અરી.—કૌન.

[બકાવલીકે તરફ જાકે ગલે લગાના.]

છોડકે પરસ્તાન હુઇ પથ્થર યહાં મેરી ફિરાકમેં સદકે,
તેરી વફાકે,
અફસોસ દિલારા, યેહ બલા ક્યા પડી, ક્યા લુટ આ પડી,
હુઈ મુઝ પર ન માર ક્યું કજાકી.—કૌન.

તર્જ મજકુર.

બકાવલી———તાજ તુ આયા તબાહ મેરે લિયે આહ દિલરૂબા,
તુ દેખ મયઁ બલા જફામેં ફસી.—તાજ.
ક્યૂં તુ મેરી જાન અબસ આયા યહાં, મયઁ જાં
નિસાર ક્યા કમથી રંજો બલાકો?
જા અય સનમ જા, મયઁ અલમ સબ સહું દિલદાર,
ક્યા કહું, યહી મરજી અય પ્યારે થી ખુદાકી.—તાજ.

મુસદ્દસ.

તાજુલમલુક—જો કુચ્છ કે તુઝપ ગુજરા સિતમ મેરે વાસ્તે,
પથ્થરકી હો ગઈ તુ સનમ મેરે વાસ્તે,
ક્યા ક્યા સહે ન રન્જો અલમ મેરે વાસ્તે,
હું તુઝપ જાન તોભી હય કમ મેરે વાસ્તે.
સદકે તેરી વફા પ અય જાં બારબાર હું,
જી ચાહતા હય કદમોં પ તેરે નિસાર હું.

ઇંગ્રેજી—Hazel Dell—air.

બકાવલી———મુઝે જાન ફિદાયે જાન તુ, સમઝ તેરી કુરબાન,
રહે તનમેં મેરે મિહમાન તુ, જૈસે કે રહ હય જાન.
કાર કિસીસે હય નહીં યાર, તુ દિલબર તુ દિલદાર,
જાનેમન, વારૂં વારૂં મેરી જાન તુ કર યાર મુઝે
ફરમાન.—મુઝે.

કલ્યાંન—ઠુમરી—કારે બારે અતમતવારે–તર્જ.

તાજુલમલુક—પ્યારી, સારી તેરી જાનિસારી હુઈ,
બારી હય અબ તો હમારી.—પ્યારી.
મન્જુર અય હૂર જો આજ હો,
તો દેખલે વફાદારી.—પ્યારી.

મુઝકો અબ જુદાઈકી તાબ નહીં હય,
તાબ નહીં હય સબ્રકી, જાન નજર હય તુમારી.—પ્યારી.

મુખમ્મસાત.

બકાવલી——તેરી જુદાઈકી કહાં મુઝમેંભિ તાબ હય,
પર ક્યા કરૂં કે બખ્તમેં સહના અજાબ હય!
ઈન્દરને દી જો મુઝકો દુઆએ ખરાબ હય,
બારા બરસ તલકકા વ્હો મુઝપર ઈતાબ હય,
મુદ્દત જો ઈતની ગુજરે તો ગમકો જવાબ હય.

તાજુલમલૂક—બારા બરસમેં ગુજરે ફકત સાલ ચારહી,
ઈસ અર્સેમેં ન દિલકો રહા કુછ કરારહી,
ઔર આઠ સાલ હિજ્રમેં હો ઉમ્ર ખ્વારહી,
મરને પ ફિર મેરે હય મુઝ પ ઈખ્તિયારહી,
હું આજ તુઝ પ ક્યું ન મેરા જી નિસારહી?

બકાવલી——રાજી રજામેં યાર પ હો જાં નિસારિયે,
જૈસીકે ઉમ્ર ગુજરે હય વૈસી ગુજારિયે,
આતશકા કૌલ સુનિયે, ન ગમકો ઉભારિયે,
"સર શમ્આસા કટાઈયે પર દમ ન મારિયે,
મન્જિલ હજાર સખ્ત હો હિમ્મત ન હારિયે."

બયત.

તાજુલમલૂક—હય સબ્ર કહાં કોઈ બતાતા નહીં મુઝકો,
વ્હો કામ તુ કહતી હય જો આતા નહીં મુઝકો.

શેઅર.

બકાવલી——હમેં ઈસ કૈદે અલમસે તો રિહાઈ હોતી,
શબે હિજરાંકે એવજ મૌતહી આઈ હોતી!
વસ્લકી રાત થી, યૂં જલ્દ ન આઈ હોતી,
અય સહર ઔર જરા દેર લગાઈ હોતી!

પહાડી ઝિન્ઝોટી—હન્સા રાજા રહે પિંજરા નહીં તેરા.—તર્જ.

મોરા પ્યારા જાની; બઈ હું મયઁ તોપર દિવાની.—મો૦
આધી ભઈ દેહ પથ્થરકી ઔર આધીમેં જાન નહીં હય,
જીવત હું મયઁ કારન તોરે તુઝ બીન પ્રાન નહીં હય.—મો૦

જાવો પિયા ઈસ દેસમે કોઈ બાગકો સ્યાન કરોરી,
હોને સવેરા આયા હય ઈત રહનેકા ગુમાન કરોરી.—મો૦

મુખમ્મસ.

તાજુલમલૂક——તુઝકો રહે ગ઼મમેં છોડકે પાઊં સુરૂર મયઁ,
અય હૂરવશ ન રહે તો કરૂંગા ક઼સુર મયઁ,
લિલ્લાહ બસ તેરેહિ રહુંગા હુજુર મયઁ,
નજદીક આકે પહુંચા તો ક્યું જાઉં દૂર મયઁ,
છોડૂં તુઝે તો અબ ન તા યોમુનનુશૂર મયઁ.

મુસદ્દસ.

બકાવલી———ગર્દિશમેં મયઁ તો આકે પડી આસમાનકે,
ચક્કરમેં આપ પડતે હો ક્યું પ્યારે જાનકે?
હોતેહિ સુબહ હોગે મેરી તુમભિ શાનકે,
રહતે હયઁ બન્દ સુબહકો દર ઈસ મકાનકે,
ખુલ જાતે હયઁ રહે શબકો, જાઓ મેરા માનકે,
ગોહર રહે બહરે ખર્ચ લો દો મેરે કાનકે.

[ગોશવારે દેના બકાવલીકા તાજુલમલૂકકો.]

મુખમ્મસ.

તાજુલમલૂક——તુમ ગોશવારે મુઝ પ લગી જાન વારને,
દો આંખે મેરી કદમોં પ અપને નિસારને.
જાતા હું રોને પીટને ઔર ગ઼મ ઉભારને,
જાનેકા હુકમહી દિયા તુઝ ગુલઉજારને,
સકતા નહીં રજામેં તેરે દમભિ મારને.

[તાજુલમલૂકકા બાહિર આના, ઘંટેકે આવાજ
આનેસે દરવાજેકા બંધ હો જાના.]

મુતહૈયુર.

તમામ હુવા બાબ પહેલા.

બાબ દૂસરા–દિખાવ પહેલા.

બાગ.

[ચતરાવતકા મઅ્ સહેલિયોંકે સયર કરતે
દિખલાઈ દેના.]

ખરાજ—ગ઼ઝલ—બીમાર હું મયઁ ક઼ાબુમેં ઢહુ દીલ—તર્જ઼.

ચતરાવત—કહતી હો જો તુમ ઇન ગુલે ગુલજારોંકો દેખો,
ગુલ દેખું મયઁ ક્યા, તુમ મેરે રુખ઼્સારોંકો દેખો.—કહતી.
દિખલાતી હો ક્યા તુમ મુઝે શકલે ગુલે નર્ગિસ,
નાદાનો મેરી ચશ્મકે બીમારોંકો દેખો.—કહતી.
યહ સેવતી, યહ ચમ્પા હય, વો સોસનો શબ્બુ,
ઇસ નામકી સબ મેરી પરસ્તારોંકો દેખો.—કહતી.

મુખ઼મ્મસાત.

ચપલા—ફ઼ૂલ જો દિખલાને હમ લે આઈથી તુમકો જનાબ,
થા ઇશારા ઉસ્મેં યહી, ખ઼ૂબ સમઝે લો જવાબ.
સયકડોં શાહજ઼ાદે તુમપર દેતે હયઁ જી બેહિજાબ,
એકકો તો વસ્લસે અપને કરો તુમ કામયાબ?
ક્યૂં જવાનીકે ભલા દિન અપને કરતી હો ખ઼રાબ?
ચતરાવત—મેરે વાલિદને દિયા શાદીકા મુઝકો ઇખ્તિયાર,
ચાહે જિસ્સે બ્યાહ કરકે આજ ઉસ પ હું નિસાર,
પર નહીં આતા નજ઼ર હય મુઝકો કોઇ ગુલઉ઼જ઼ાર,
ખુલખુલે દિલકો મેરે દિખલાઈ સબ દેતે હયઁ ખ઼ાર,
જિસ્કો દિલ ચાહે નહીં, વો કયસે હો દિલકા ક઼રાર?

૩

મુસદ્દસ.

નિરમલા—છોડ કર યક શાહજાદા હાય અપના તાજો તખ્ત,
તેરી ઉલફતમેં બના શાહજાદી જોગી એક સખ્ત.
ફોડતા સર આસતાંસે હય ચતરબુધ નેકબખ્ત,
ચતરાવત—ઉસ્કો બુલવા લે, કરૂ મયઁ તા ઉસે તાકીદ સખ્ત.
નિરમલા—નાઉમ્મેદ ઉસ્કો તું યૂંભી તા ન ગુલઅન્દામ કર,
ચતરાવત—જા ઉસે લે આ, જો મયઁ કહતી હું બસ વ્હો કામ કર.
[જાના નિરમલાકા ઔર ચતરબુધકો લે આના.]

કાફી—ગ઼જ઼લ—અલફ્રાઆ મિયાં ઢોલાં—તર્જ઼.

ચતરબુધ—કરકે ભેસ જોગીકા, તેરી રાહમેં આયા,
તેરે પ્યારો ઉલફતને લાખો રંજ દિખલાયા.—કરકે.
ચ્હેરા હૂરકા પાયા, મુખડા નૂરકા પાયા,
તેરે હુસ્નો ખુબીસે, મ્હેરો માહ શરમાયા.—કરકે.
મિલ તૂ છોડ તરસાના, અબતક બહુત તરસાયા,
મેરી જાન, ફુરક઼તસે મયઁ હૂં સખ્ત ઘબરાયા.—કરકે.

માંડ—ઠુમરી—મેરા જોબન બીતા જાય—તર્જ઼.

ચતરાવત—જ઼રા મુંહકો સમ્ભાલો, દફ઼ે હો જાવો, મત બકો,
ચતરબુધ—જરા રહ઼મ ન છોડો મેરી જાં, જ઼ુલ્મ મત કરો.—જ઼રા.
ચતરાવત—આશક઼ હો કિસ્કે બતાવો અય સુરત હ઼રામ,
અયસે ઇશ્ક઼કો હય મેરા દૂરસે સલામ.—જ઼રા.
ચતરબુધ—આશક઼ હું જાની તુમારા મયઁ તો લાકલામ,
તેરી ગલી છોડ મુઝે ખુલ્દ હય હ઼રામ.—જ઼રા.
ચતરાવત—ગયે હો અપને શક્લ પ અલ્લાહરે ક્યા ફ઼ૂલ,
મુંહ તો જ઼રા દેખો મેરે તલવેકા હય ધૂલ.—જ઼રા.
ચતરબુધ—જોગ લિયા, સોગ કિયા, તેરે લિયે માન,
યાતો મિલ તુ મુઝે, યા જાય મેરી જાન.—જ઼રા.
ચતરાવત—ક઼યદ કરા દૂંગી મયઁ ગર લાગે ન તુમ રાહ,
ચતરબુધ—ક઼યદ કરો ખાનયે દિલમેં મુઝે અય માહ.—જ઼રા.

મુખમ્મસ.

ચતરાવત—સૌદાઈ હોકે કૂ બ કૂ બસ તૂ ફિરા કરે,
ઔર સૂ બ સૂ તૂ નામકી મેર સદા કરે?
બેશર્મ પર તેરેસે કોઈ રહ઼મ ક્યા કરે,
રુસવા મુઝે જહાંનમેં જો જા બ જા કરે,
જલ્દીસે મૌત આયે ઉસે બસ ખ઼ુદા કરે!

કાલિંગડા—લહરા.

ચતરબુધ—ક્યૂંજી આશક઼ જો મરજાતે, તુમપર જી દેને કૌન આતે?—ક્યૂં.
કિસ્કે તુમ દિલબર કહલાતે, કિસપર તુમ ઇના ઇતરાતે?
કિસ્કો અપના શયદા કરતે, આશક઼ કયસે પયદા કરતે?
કિસપર નાજ઼ો નખ઼રા કરતે, કિસ્સે ઉલ્ટા શિકવા કરતે?
નાજ઼ કિસે દિખલાને જાતે, ઔર કિસે તરસાને જાતે?
પ્યાર કહાં પાતે, ક્યૂંજી? યાર કહાં પાતે?—ક્યૂંજી.
આશક઼સેહી મઅશૂક઼ોને દુનિયામેં હય ચાહત પાઈ,
બુલબુલસેહી ફૂલોને હય ગુલજ઼ારોંમેં રંગત પાઈ,
મહફ઼િલમેં ફાનૂસોંનેભી પરવાનોંસે ઝ઼ીનત પાઈ,
જી દેડાલા ભૌંરેને જબ કલિયોંમેં હય લજ઼્જ઼ત પાઈ,
હમસે જબ તુમકો હય ઝ઼ીનત, તુમકો હય હમસે ક્યૂં ગયરત?
રખ્ખે જો આશક઼સે નફ઼રત, જોબનભી ઉસ્કા હો ગ઼ારત!
પ્યારસે બેજ઼ાર હો, વાહજી દિલદાર વાહ!
યારસે ઇન્કાર હો, વાહજી દિલદાર વાહ!
દો દિનકા હય બાલા જોબન, કબ હય રહનેવાલા જોબન?
પાનીકા હય છાલા જોબન, ક્યા દેરી હય જાતે?—ક્યૂંજી.

સોહેની—ઠુમરી—દેખબેકો મન લલચાય—તર્જ઼.

ચતરાવત—દૂર દૂર ઓ મુંહજ઼ોર,
કિસે અય બેહ઼યા બુરા ભલા સમઝાવે?—દૂર.
સદક઼ે કરૂં ચેડી ચોટીપર,
તુઝે મુવે કરૂં દરગોર.—કિસે.

બયત.

દરબાને દરે બાગ, તુ જલ્દીસે ઇધર આ,
જિન્દાનમેં લેજાકર ઇસે કૈદ તુ કર આ.

[દરબાનકા આનકર ચતરભુધકો સાથ લેજાનેકો ઇશારા કરના ઔર જાના. ચતરાવતકા રવાના હોના, નિરમલા ઔર ચપલાકા છિપ છિપ કર આના ઔર ચતરભુધકે હાલપર રહમ ખાના.]

અબયાત.

નિરમલા—અય ચપલા અબ ખરાબ ચતરભુધકા હાલ હય,
પકા હય ઇશ્કમેં વહ મગર પાયમાલ હય.
દો ફુલ દેખ લાઇ હું જોગીકે પાસસે.
આગાહ તુઝકો કરતી હું ઇન્કે ખવાસસે.
ઇસ જર્દકો જો સુંઘ લે, વહ પ્યાર ઉસે કરે,
આ જાય પહલે જો કોઇ આંખોંકે સામને.
ઇસ સુર્ખકો જો સુંઘે તો ઉલફત વહ છોડદે,
જિસપર ફિદા હો, ઉસ્કી મુહબ્બત વહ છોડદે.

ચપલા——આયે ગધા જો પહલે?

નિરમલા—ઉસેભી કરે વહ પ્યાર,

ચપલા——ક્યા ખુબ જબ તો ફુલ હય યકતાયે રોજગાર!

નિરમલા—તૂ રખ ઇસે મયં લાને ચતરભુધકો જાતિ હું, [ફુલ દેના]
શાહજાદીકો યહ ફુલ ફિર આકર સુંઘાતિ હું.

[નિરમલકા જાના, ચપલાકા ચતરાવતકો આતી હુવી દેખકર ફુલકો, છિપાના, ચતરાવતકા દેખના.]

ચતરાવત—ક્યા હય દિખા મુઝેભિ ઇસે ક્યૂં છિપાતિ હય?

ચપલા——કુચ્છભી નહીં,

ચતરાવત—તુ બાતમેં હમકો ઉડાતિ હય!

[ચતરાવતકા ફુલ છિન લેના, ચપલાકા ઘબરાકર નિરમલાકો કહને જાના.]

સુન સુન, કહાં તુ જાતિ હય ? ચપલા ઇધરતો આ,

[ફૂલ સુંધકર ચતરાવતકા ખુદકો ભૂલ જાના.]

કયસી મહક હય ઇસ્કી, મુઝે ચઢ ગયા નશા !

[ચતરાવતકા જાના, સઇસકા આના.]

ઇંગ્રેજી—Bric-a-Brac—air.

સઇસ——અહહા ! ઘોડા મેરા ચલતા કયસા ઝમઝમ થમથમકે,
ધીમી, તુર્કી, સરપટ, ફુલકી, ચમચમ બિજલીસા ચમકે,
હાંકું ઘોડા જડકે કોડા——હો હો——હો,
જીન ઉતારે તો ચુમકારે——હો હો——હો.
નહીં કોઇ મુઝસા ઘોડવાલા, ઝુઠા હૂંતો મુહ કાલા,
ટિકટિક કરકે ઘોડવાલા લે અપના ખુરપી જાલા,
ચલો ચલો તુમ, હટો હટો તુમ, બચો બચો તુમ.—અહહા !

[ચતરાવતકા આના ઔર ઘોડવાલેકો દેખકર
ફુલકી અસરસે ફરેફતા હોના.]

છોડ બાગડોરકો ભાગે હમભિ સનસન,
હિનહિનાકે જબ વહ ઘોડા દોડે ફનફન.
થામકે લગામ કભી ખડા હું બનઠન,
જોરસે કમરમેં બાંધ પયરહન.—અહહા !

[ચતરાવતકા ફુલકો ફવ્વારેપર રખ દેના.]

અખયાત.

ચતરાવત—ક્યા મીઠા મીઠા ગાના પરીજાદ હય તેરા !
કુરબાન તેરે ચાંદસી સુરતકી ફિર તુ ગા.

સઇસ——[ખુદસે] સુરતકો મેરે ચાંદસી કરતી બયાન હય,
અચ્છી સમઝ હય ઇસ્કી, મેરી કદ્રદાન હય.
[ચતરાવતકો] ક્યા ગાવું બારબાર, ગવૈયા નહીં હૂં મયઁ,
ઇનઆમ લેને કુચ્છ યહાં આયા નહીં હૂં મયઁ.
ગાવું અગર જિયાદા તો હોવે ગલા ખરાબ,

[સઇસકા અકડકે ચલના.]

ચતરાવત—તુઝ અયસે હુસ્નવાલેકી હોવે બલા ખરાબ.

મુખ્મસ.

અચ્છા ખુફા ન હો, મેરે જાની, ન ગાવ તુમ,
લેકિન ઉધર ન જાવ, મેરે પાસ આવ તુમ.
નાઝુક બદનકો અપને હવાસે બચાવ તુમ,
લગ જાયગી નજર, ન કહીં હાય જાવ તુમ.
મુખડા મેરા હય ગોરા હસીનોંમેં નામ હય,
કહતે હયઁ મેરે રુખકો કે માહે તમામ હય.

તિલંગ—ઠુમરી—જેલખાનેકા દરુગા—તર્જ.

સઇસ——નાર ગોરી ગોરી હોતી હય કિસ કામકી,
નાહિ પુછું જો પાનું મયઁ બેદામકી.—નાર.
ગોરે તનકા આદમી હય બસ હલ્દીકા રંગ,
સરસ સલોના હય વહીકે જિસ્કા કાલા અંગ,
નાર ગોરી તો દુન્યામેં હય નામકી.—નાર.
પીલા પીલા મુંહ બને જો એક દિન આવે તાપ,
ગોરી સુરત આપકી ધર રખિયે અપને આપ,
મુઝે દરકાર હય તો સિયહ ફામકી.—નાર.

બયત.

અતરાવત—મરતે હયઁ મુઝ પ લાખ, મેરા દૌર કમ નહીં,
મેરેસા તુમકો યાર મિલેગા સનમ નહીં.

ઇંગ્રેજી—Row the Keal—air.

સઇસ——તૂ નાઝની, મહજબીં યા હસીં હય,
કૌન ખુશનુમા દિલરુબા યહાં નહીં હય?—તૂ.
મયઁ વ્હો સઇસ હૂં રઇસભી મેરેસા,
આજકલ જહાંનમેં કોઈ નહીં કહીં હય.—તૂ.

ઝીલા—ઠુમરી—તુમ ન જાઇયો વારી બંગાલા—તર્જ.

ચતરાવત—તુને જાદૂ હય મેરે પર ડાલા, મેરી જાન,
મુઝે માર નજરકા ભાલા.—તૂને.
ગરવા લગાવું, સદકે મયઁ જાવું,
આ અય બાંકે નયનોવાલા.—તૂને.

અબયાત.

સઇસ——કમસિન હું મયઁ ઉઠાવગી તુમ નાજકો મેરે?
ચતરાવત—તુ સાથ રહકે દેખ લે અંદાજકો મેરે.
આતી અગર હો નીંદ તો પ્યારે મહલમેં ચલ,
સઇસ——ક્યા ચયન હો મહલમેં મેરે અસતબલમેં ચલ.
ચતરાવત—જયસા મયઁ ચાહતીથિ મુઝે મિલ ગયા તુ યાર,
બનઠનકે અબ મહલસે મેરે જલ્દ આ તુ યાર.
હાજિર હય કોઈ? [પુકારના, ઔર દરબાનકા આના.]
દરબાન——જી,
ચતરાવત—ઇન્હે જલ્દી સજાકે લા,
પ્યાર મેરા હય, તૂ ઇસે દુલહા બનાકે લા.

ઇંગ્રેજી—Hoop-de-dooden-doo—air.

સઇસ——ખાના પાની લાના જાની, તુઝકો ગર મન્જૂર હો,
ચાહું તુઝકો, બ્યાહું તુઝકો, વરના મ્હાંસે દૂર હો.—ખાના.
રોજ દેના તુ ઝાડૂ, પીસેબિ ચક્કી તૂ,
ઔર ઘાસ લાયે ઘોડે ઘોડેકાબિ તૂ.—ખાના.

અબયાત.

ચતરાવત—માતુંગિ હુકમ આપ જરા ગમ ન ખાઇયે,
અબ સાથ ઇસ્કે જાકે જરા સજકે આઇયે.
સઇસ——[ખુદસે] વાહવા! નસીબ આજતો બેદાર હો ગયા,
યુસુફસેભી સિવા મેરા બાજાર હો ગયા.
[સઇસકા જાના, ચતરાવતકા ફૂલ ચુન્ના, નિરમલા ચપલાકા છિપ છિપકે ચતરાવતકો દેખનેકો આના.]

ચતરાવત—ચુન રખ્ખૂં થોડા ફૂલ મયઁ ઉસ યારકે લિયે,

[ચતરાવતકા ફૂલ ચુનકે લિયે અન્દર જાના, નિરમલાકા બ સબબ ફૂલ દેનેકે ચપલાકો મલામત કરના.]

નિરમલા—યેહ કામ તુને ક્યા કિયા બેકારકે લિયે?
ભેજા હય યક સઇસકો સિંગારકે લિયે,
મન્ઝૂર કર લિયા ઉસે દિલદારકે લિયે.

ચપલા——શાહજાદીને વોહ ફૂલ લિયા છીન મુઝસે જબ,
ભાગી હુઈ મયઁ કેહને ગઈ તેરે પાસ તબ.
જલ્દીસે સુખે ફૂલ સુંઘા નિરમલા તુ અબ,
હો જાયગા નહીં તો ખુદાકી કસમ, ગઝબ!

[ચતરાવતકા આના, નિરમલાકા સુખે ફૂલ દેના.]

નિરમલા—ક્યા ફૂલ હય મહકકો જરા ઇસકે સુંઘિયે,

[નિરમલાકા ચતરાવતકો ફૂલ દેના.]

ચતરાવત—મઅશૂક ગુલબદનકો જો મેરે તુ દેખ લે,
ગુલ ખાય, રશ્ક આય, તુઝે પેચોતાબ હો,

નિરમલા—વોહ આપકો મુબારક અય આલી જનાબ હો.
લેકિન યેહ ફૂલ સુંઘિયે,

[ફૂલ સુંઘનેકી અસરસે સઇસકો ભૂલ જાના ઔર ઉસકે મુખાલિફ બાતેં કરના.]

ચતરાવત—સુનતો નિરમલા,
દેખા હય મયને ખ્વાબ અજબ આજ ક્યા બુરા!
મયઁ પ્યાર કરતી ખ્વાબમેં થિ યક સઇસકો!

નિરમલા—તૌબાહ! જિસ્ને ખાક ન સમઝા રઇસકો?

ચતરાવત—મયઁ ક્યા કહું, અજબ હય!

નિરમલા—બસ અબ દૂર ગમ કરો,
ઇસ બાતકા ન જિક્ર કરો, ફિક્ર કમ કરો.

પહાડી—ઠુમરી—કોઈ ન સમોદા—તર્જ.

ચયન કહાં ચિત હવસ દિયેસે.—ચયન.
ચંચલ મનકો શાન્ત રખે જો,
સુખ પાવે સનતોખ કિયેસે.—ચયન.

[આના સઇસકા અચ્છે લિબાસ પહનકે અપની ધુનમેં.]

પહાડી—ઠુમરી—ટરવતવા ગુંતારરે—તર્જ.

સઈસ——ચલ ઘોડે અસવારરે, ચલ ઘોડે અસવાર.—ચલ.
ટિકટિક ટિકટિક હાંકું ઘોડા સટસટ કોડા મારરે.—ચલ.
નાન કવાબ ઔર ભાજી જિસપર એવડા બોતલ ચારરે.–ચ૦
[ચતરાકો] બલબલ જા તૂ, યાર બના તૂ, દેખ મેરા સિન્ગારરે.—ચલ.
[સઈસકો અહમક સમઝકર ગુસ્સે હોના.]

અબયાત.

ચતરાવત—તુ કૌન બેઅદબ હય, ચલા આયા ક્યું યહાં?
સઈસ——આશક હમારી હોકે નહીં ગ્હે કરો બયાં!
મઅશૂક મયઁ હું, નાજ કરું મયઁ તો હય બજા,
તુમકો કરશમા નાજસે બતલાવો કામ ક્યા?
ચતરાવત—કમબખ્ત, ક્યા દિવાના તૂ હય, બક રહા હય ક્યા?
ઉલ્લુકે તરહ મેરે તરફ તક રહા હય ક્યા?
સઈસ——હાં! અચ્છા! યાદ રખ્ખો! ચલા જાવુંગા અભી!
મર જાવોગી તો ફિર ન યહાં આવુંગા અભી!
ચતરાવત—ચલ ચલ તુ અપના મુંહ તો જરા દેખ બેહયા?
મઅશૂક બન્ને આયા હય ઉલ્લુકે દૂમ, ગધા!

ઇંગ્રેજી—The flowers that bloom—air.

સઈસ——ક્યું જાતીથિ મુઝપર કુરબાન બલબલ?
ક્યું દેતીથિ પહલે તુમ જાન?
અબ કહતી હો કિસ મુહસે તુમ ચલ ચલ,
પચતાવોગિ હાથ અપના બસ મલ મલ,
મયઁ જાવુંગા ગર અય નાદાન, મયઁ જાવુંગા ગર અય નાદાન.
કબ મેરેસા દિલબર પાવોગિ દિલદાર,
મયઁ જયસા હું અયસા હય મિલના દુશવાર!
બદલ ન જા, ઇધર તો આ, સમ્ભાલ સમ્ભાલ જરા.—ક્યું.

અબ્યાત.

ચતરાવત—દીવાના હય તુ કોઈ મુઝે આપ યકીં હુવા,

[દરબાનકો પોકારના, ઉસ્કા આના.]

દરબાન દૂર કરદે ઇસે, દેર મત લગા.
કર દૂર બેશઊરકો, પોશાક છીન લે,

દરબાન——જો હુકમ હો ગુલામ વોહ પૂરા અભી કરે.

[ચતરાવતકા જાના, સઈસકા અફસોસ કરના.]

સઈસ——મઅ્‍રૂફ બનકે કોનસી મયને કુસૂર કી,
કયા તાબ અબ વોહ ભૂલ ગઈ મેરે નૂરકી!

[જાના દરબાનો સઈસકા.]

બાબ દૂસરા—દિખાવ દૂસરા.

રસ્તા.

[તાજુલમલૂકકા ગોશાવારે લિયે હુવે આના.]

ભયરવી—મુસ્તજાદ—અફસોસ મેરે બાગકા ગુલ—તર્જ.

તાજુલમલૂક—ક્યૂં ચૂમકે આંખો પ તુમ્હેં રખ્ખૂં ન હરબાર,
અય ગૌહરે શહવાર?
રખતાથા તુમ્હેં કાનોમેં કૌન અપને તરહદાર,
અય ગૌહરે શહવાર?—ક્યૂં.
રુખ્સારોં પ ઉસ મહકે ચમકતેથે અગર તુમ,
કહલાતેથે અન્જુમ,
ક્યૂં હુસ્નકા બગૌશીસે કિયે ઉસ્કે અબ ઇન્કાર,
અય ગૌહરે શહવાર?—ક્યૂં.

મંજૂરેજ઼ે નજર આતે હો, યેહ તાબ ઘટી હય,
વોહ આબ ઘટી હય,
રખ્શન્દગીસે કાનોંમેં થે ઉસકે નમૂંદાર,
અય ગૌહરે શહવાર.—ક્યૂં.

[સઈસકા આના ઔર તાજુલમલૂકકો દિલાસા દેના.]

અબયાત.

સઇસ———અરે ક્યા હુવા, તલમલાતે હો ક્યૂં?
ભલે ચંગે જીકો જલાતે હો ક્યૂં?
નૌ આનેકા હો યા દસ આનેકા માલ,
લિયે ફિરતે હો ઇસકો આંખોંમેં ડાલ?
હજારો હય હમનેભિ કી આશકી,
તુમારી હય લેકિન નઈ આશકી!

તાજુલમલૂક—મુહબ્બત ભલા તુ પિછાનેગા ક્યા?
મજા બન્દર અદ્રકકા જાનેગા ક્યા?
યેહ જેવર હય મઅશૂકકે કાનકા,
સમઝતા હૂં તઅવીજ઼ ઇસે જાનકા.
કભી ખ્વાબમેં તુને દેખા હય ઇશ્ક?

સઇસ———અજી અચ્છે અચ્છોંકા મેરા હય ઇશ્ક,
અભી યેક રાની ફિદા હો ગઈ,
મેરે ઇશ્કમેં મુબ્તિલા હો ગઈ.
બલાયેં લગી લેને વોહ પ્યાર કર,
ચલા આયા મયઁ લાત ઉસે મારકર.

બયત.

તાજુલમલૂક—કહાં હય ભલા, કૌન હય વોહ હસીં?
સઇસ———તુમ આશક ન હો જાવ ઉસપર કહીં!

નસર.

તાજુલમલૂક—મેરી જુતીભી આશક ન હો.
સઇસ———અજી બસ ચુપભી રહો!
તાજુલમલૂક—બતાવો વહો કોન હય ભલા?
સઇસ———[અકડકે] કોઈ હય, આપકો ક્યા! હંહં! આપને સમઝાથા હમીંપર સબ મરતી હયેં! અજી હુજુર, બસ ગુલામકોભી સયકડોં પ્યાર કરતી હય. હાં!
તાજુલમલૂક—સુના કુછ ઉસ્કા હાલ, કયસા હય ઉસ્કા જમાલ?
સઇસ———ચાવલસે દાંત, પકોડેસી નાક. હોંઠ લાલ લાલ, બતાશેસા ગાલ. ગાલપર ખાલ, જયસી મુંગકી દાલ. ચોટીકા બાલ, ઘોડેકી અયાલ. અબરૂ ખમદાર, જયસે જુતેકી નાલ.

[ગોશવારેકો પ્યારસે દેખના, કોતવાલકા મય સિપાહીકે આના ઔર ગોશવારેકો દેખકર શક ગુજરનેસે તાજુલમલૂકસે દરિયાફ્ત કરના.]

બરહન્સ—મસનવી—ખુશામદસે નાહકકો ગર હક કરો—તર્જ.

કોતવાલ——ચમકતે હયેં ક્યા યેહ સિતારે અરે!
તુ દે હાથમેં તો હમારે અરે!—ચમકતે.
મહલકા હય શાહજાદીકે ચોર તુ,
ઉસીકી હયેં યેહ ગોશવારે અરે!—ચમકતે.

તર્જ મજકૂર.

તાજુલમલૂક—મુસાફિર હું મુઝકો સતાતે હો ક્યું?
ગુમા ચોરીકા મુઝ પ લાતે હો ક્યું?
કસમ ખાતા હું કે યેહ હય મેરિ મિલ્ક,
અબસ મિલ્ક અપની જતાતે હો ક્યું?

નસર.

સઇસ———[ખુદસે] "તાકો ન માકો ચૂલ્હેમેં ઝોંકો" વહો કહાવત હુઈ!

મુસદ્દસાત.

કોતવાલ——અય ચોર કુચ્છ સમઝકે જરા કર તુ કીલોકાલ,
ઇન હીરેકોભિ દેખ, તૂ અપનાભિ દેખ હાલ!
કપડા નહીં લંગોટકા ઔર ઓઢે કોઈ શાલ,
ચોરીકા ક્યૂં ન સમઝે ફિર હરએક ઇસ્કો માલ?
બસ ઇસ મસલસા હાલ હય તુઝ બેશઊરકા,
સૂરત તો હય ચુડેલસી સિન્ગાર હૂરકા.

તાજુલમલૂક—બસ અબ જબાંદરાજ ન હો, રોકલે જબાન,
હયઁ તેરે શાહસે, ઘરકે કઈ મેરે પાસબાન.
જાહિરમેં હું ફકીર, પ બાતિનમેં હય વ્હો શાન.
જગકે સલાતીં ચૂમતે હયઁ આકે આસતાન.
જો મેરે ઘરકી બાંદિયેં સિન્ગાર કરતી હયઁ,
હૂરેંભિ ઉન્કો દેખકે શર્મિન્દા મરતી હયઁ.

કોતવાલ——બેશક ન ક્યું ભલા હો તેરા અયસા કરરોફર,
તેરે લિબાસસેહિ વ્હે સબ આતા હય નજર.
રાજા હમારા દેખે જો દોનો તેરે ગૌહર,
ઇનઆમ દેગા રહનેકો એક તુઝકો બડા ઘર.
[સિપાહીકો] હુકમ કિયા હય શાહકો ઇસ આલી મુકામને,
ઇસ્કો સિપાહિ લે ચલો રાજાકે સામને.

[જાને ચહાના કોતવાલકા, સઇસકા રોકના.]

ભોપાલી—ઠુમરી—રૂમ ઝુમ ઝુમકે બાલા—તર્જ.

સઇસ——બસ બસ બસ બસ બોલો ન.—બસ.
ન બોલો, ન બોલો, ન બોલો બડબડકે—બસ.
જાજા ચલો જાજા, ભાગ યહાંસે જા, જા,
વાહ બડા તૂ આયા ચડકે.—બસ.

બયત.

કોતવાલ——અરે ચોર મુહજોર બકતા હય ક્યા?
નહીં ચોર તો કૌન હય તુ બતા?

ઇંગ્રેજી—જલકી ભીત પવનકા પંખા—તર્જ.

સઇસ———ચોર હૂં મયઁ ન મોર હૂં મયઁ, છિછોર હું મયઁ નહારા.—ચોર.
જાનસે, માલસે, હાજિર હયઁ દેવ જિન.
યાર હમારે હયઁ યેહ સબ યાર હમારે,
અભિ મયઁ ચાહૂં તો ફૂંક દૂં મયઁ તુમકો.
ચલ નિકલ, ચલ નિકલ, ચલ, ચલ, ચલ.—ચોર.
[કોતવાલકા ગુસ્સે હોના.]

બયત.

કોતવાલ——[ગુસ્સેસે] સિપાહી ચલો લેકે દોનોંકો જૂદ.
યેહ હયઁ ચોર, બાત ઇન્કી હય બેવજૂદ.
[જાના સબકા.]

બાબ દૂસરા—દિખાવ તીસરા.

બાગ.

[ચતરાવતકા શાદીકી ફિક્ર કરતે દિખલાઇ દેના.]

બેહાગ—ઠુમરી—નેમા ધરમસે બોલ—તર્જ.

ચતરાવત——જોબન ના અકારત જાય, મોરી ગુઇયાં,
નાહીં કોઈ સાથ હય છયલ સ્યામ.—જોબ.
ક્યા ચંદા બિન રયન સોહે, ક્યા ફૂલોં બિન હાર,
ક્યા મોતી બિન જવહરી, ક્યા સાજન બીન નાર.—જોબ.
ફૂલા ગુલશન ફૂલસે હય, બયઠે ઉસમેં કાગ,
બુલબુલ બિન ગુલજારમેં લગે ચમનકો આગ.—જોબ.
[કોતવાલ, તાજુલમલૂકો સિપાઇકો આના
મય્યે સઇસકે.]

પીલૂ—લાવની—કહો કહો યહ ભેદ સુનાવો—તર્જ.

કોતવાલ——દેખો અય શહજાદી જરા યહ કિસકે હયઁ અલમાસ,
કહતા હય યહ ભિખ્ખારી કે મેરી મિલ્ક હય બેવસવાસ—દે૦
દેખકર ઇસકે હાથમેં હીરે હયરાં હુવા મયઁ જબ,
ઇસકો પકડ કર રાજાજીકે પ્હોંચા હુ નજદિક તબ.
ચતરાવતકે શાયદ હોં યહ કહને લગે શાહ ખ્ખાસ,
કહતા હય યહ ભિખ્ખારી કે મેરી મિલ્ક હય બેવસવાસ.—દે૦

તર્જ—મજકૂર.

સઇસ——[કોતવાલકો]લાયે જિસકે પાસ હમેં તુમ, હમ ઉસકે મશકૂર,
આપી અપને મુંહપર તુમને દાગા હય બંદૂક.
કહતાથા મયઁ વહાં, મેરે મુંહ લગો ન તુમ બેઢબ,
ટાંગ તુમારી આકે ઉલટી પડી ગલેમેં અબ.
આપી બંદ હુવે, બોલાથા મેરે લિયે સંદૂક.—આપી.

અબયાત.

કોતવાલ——ચુપ અય દીવાને અગર બોલા તો મયઁ તોડુંગા સર,
તાજુલમલૂક—દેખ ક્યા હોતા હય તુ ખ્ખામોશ રહ, બકબક ન કર.
ચતરાવત——[ખુદસે] ગઝબ ચેહરા! સિતમ મુખડા! અજબ આંખેં
હય મતવાલી!
બનાનેવાલેને સૂરત તો બસ સાંચેમેં યહ ઢાલી!

મુસદ્દસ.

તાજુલમલૂક—કિસીકી રાયકો અપની સમઝો યહ હય મુનસફી કયસી?
કહીં યહ જુલ્મભિ હોગા, યહાં બેદાદિ હય જયસી!
યહ મેરી મિલ્ક લી જયસી, વહ વાપસ દો મુઝે વયસી,
જબરદસ્તી જો લેની હો તો લો, દુન્યાંહિ હય અયસી!
હય ઇસકા માલ ઉસકે હાથ, ઉસકા માલ ઇસકે હાથ,
મરેંગે આરૂભી આખ્ખિર, રહેગા ફેર કિસકે હાથ?

અબયાત.

ચતરાવત——નહીં દૂંગી તુઝે હરગિજ, ખઝાના દેખુ મયઁ મેરા,
તુ માલિક ઇન ગુહરકા હો નહીં અયસા હય મૂંહ તેરા.
તાજુલમલૂક—હય મેરા તૌર કયસાહી, તુમ્હેં ક્યા કામ અય બાનો?
તુમારા માલ હય યેહે યા કે મેરા, ઈસના પહચાનો.
ચતરાવત——જવાહિરખાના અપના દેખકર દૂંગી જવાબ ઈસકા,
યેહ મેરે હયઁ કે તેરે હયઁ, કરેંગે કલ હિસાબ ઈસકા.

નસર.

સઈસ———મેરા ન તેરા, બાવાકા ન ખાલુકા, યેહે માલ મિયાં લાલુકા, વોહ મસલ હુઈ.

અબયાત.

કોતવાલ——અગર હો હુકમ તો ઇસ ચોરકો રખ્ખું મયઁ ઈસ જાપર,
જો ચમ્પત ચોર યેહે હો તો ઈસે ઢૂંઢે કહાં જાકર?
ચતરાવત——તુ અપને કામ પર જા, યેહે હય મુજરિમ બેગુમા મેરા,
નિગહબાની કરેગા ઈસકી અચ્છી બાગબાં મેરા.
કોતવાલ——[સઈસકો બતાકર] ઇસે લે જાવું મયઁ?
ચતરાવત——લેજા,
સઈસ———નહીં હરગિજ મયઁ જાનેકા,
તાજુલમલૂક—યેહ મેરે સાથ હય, મતલબ હય ક્યા ઈસકે હટાનેકા?
[કોતવાલકા મય સિપાહીકે જાના, ચતરાવતકા તાજુલમલૂકકો મનાના.]

ચતરાવત——રખ્ખુંગી ખયર! ખાતરસે તુમારે ઈસ દિવાનેકો,
તુમારે વાસ્તે હાજિર હું સબકા નાજ ઉઠાનેકો.
ન ઘબરાવો, બસ અબ ઈસ મુલ્કકો અપના વતન સમઝો,
યેહ મેરે બાગકો બસ આપ અપનાહી ચમન સમઝો.

તાજુલમલુક—સો હીરે પ શબકો છોડ દો મુઝકો ખુદારા તુમ,
ઉઠાલો રાતભરકી કયદકા હમસે ઇજારા તુમ.
યહાંપર સુબહકે હોતેહિ હમ આ જાયઁગે બાનો,
મુકદ્દરમેં જો હોગા માલ અપના, પાયઁગે બાનો.
સબબ યેહે હય કે એક બેકસ હય મેરી ઇન્તિજારીમેં,
મેરી ખાતર રહેગા રાત ભર વ્હો આહો જારીમેં.

ચતરાવત——બહોત અચ્છી તકલ્લુફસે જગેભી દેતિ હૂં ઉસ્કો,
મેરે નૌકરકો ભિજવાકર મયઁ બુલવા લેતિ હૂં ઉસ્કો.

તાજુલમલુક—વ્હ હય પરદાનશીં જિનહાર બાહિર આ નહીં સકતા,
સિવા મેરે કોઈ ઉસ્કે મુકાબિલ જા નહીં સકતા.

ચતરાવત——હુવા મઅલૂમ ઇસ્સે તો વ્હ મઅશૂકા તુમારી હય,
જો બાહિર પરદેસે હોનેકે ખાતિર અયસી આરી હય.

શેઅર.

તાજુલમલુક—કૌન બેપરદા ઉસે દેખ ભલા સકતા હય?
એક જિલ્વેસે જો આલમકો જલા સકતા હય?
ફિક્ર વ્હો શોઅલા હય ઉસ્કા કે જો આહન દિલકો,
શમ્અ મોમીકી તરહ પલમેં ગલા સકતા હય.
દેખનેવાલોંકો દિખલાઇ વ્હો દેતા હય મગર,
ઉસ્કે જિલવેકી કોઈ તાબ ન લા સકતા હય.

પહાડી—ઠુમરી—તુમારા ક્યા ભલા હોગા—તર્જ.

ચતરાવત——કોઇભી દિલરૂબા હોગા,
મેરે જયસા તો ક્યા હોગા?—કોઇભી.

હસીં હોગા, ભલા હોગા,
પ હમસે ક્યા સિવા હોગા?—કોઇભી.

કરો શાદી મેરી અપની,
દુલ્હન મયઁ તુ દુલ્હા હોગા.—કોઇભી.

અશ્યાત.

તાજુલમલૂક—શાદીકી હય હવસ, ન મેરે દિલકો ભાય અપરા,
જિસ્સેકે દિલ લગા, નહીં ઉસ્કે સિવાય અપરા.
ચતરાવત——દિલમેંહિ અપને રખ્ખો જો અરમાને દિલલગી,
તો ક્યા નહીં હયેં હમ અજી શાયાંને દિલલગી?
તાજુલમલૂક—દિલ એક ઔર લે ઉસે દો ચાર કિસ તરહ?
ટુકડે હોં ઉસ્કે કહિયે ખુશ અતવાર કિસ તરહ?
ચતરાવત——સાબિતહિ ઉસ્કો, રખિયે, ટુકડે ન કીજિયે,
પર લેકે વાપસ ઉસ્સે, હમેં આપ દીજિયે.
તાજુલમલૂક—સરકી તલબ હો ગર તો લો, દિલકા લો નામ મત,
સરમેં રખો રહે ચીજકા સૌદાએ ખામ મત.

પહાડી—ઠુમરી—શબ રોજે અફસોસે—તર્જ.

ચતરાવત——હઠ છોડો, જાને દો, કહના માન લો,
માનો મેરે ફરમાનકો.—હઠ૦
બસ હઠસે, અટપટસે, પડોગે ફંદમેં,
છોડું ન મયેં, જાન લો.—હઠ.

તર્જ મજકૂર.

તાજુલમલૂક—તુમ મારો, યા કાટો, ચાહે જાન લો,
છોડું ન મયેં ઉસ યારકો.—તુમ.
મત બકો, જરા ચુપ હો, કરેંગા નહીં મયેં,
પૂરા કભી અરમાનકો.—તુમ.

નસર.

સઇસ————વાહજી વાહ! જો સામને આ ગયા, વહી મન ભા ગયા? અરે ઇસ્કો તો ચાંદસી બીબી હય, વહે શાદી ક્યૂં કરે? જો તુઝે બ્યાહના હય તો મયેં ક્યા બુરા હું?

ચતરાવત——ખબરદાર, ચુપ રહ !

સઇસ——મયં ચુપ રહું? ઔર યેહ જલાપા સહૂં? કભી નહીં.
ચાર આદમીકો બુલાવ, અભી ઈન્સાફ કરાવ.

બયત.

કહેંગે જો સબ, મયઁ કરેંગા વહી,
"કહે પન્ચ બિલ્લી, તો બિલ્લી સહી."

નસર.

તાજુલમલૂક—તુ ન ચુપ રહેગા?
સઇસ——નહીં.
તાજુલમલૂક—તો ક્યા કરેગા?

ભયરવી—ઠુમરી—આજ મયઁ લડૂંગી સૈયાં—તર્જ.

સઇસ——આજ મયઁ લડૂંગા યહાં.—આજ.
આપકી ન માનું, બાપકી ન માનું,
ચાર આદમી જો કહેંગે સો મયઁ કરેંગા યહાં.—આજ.

અબયાત.

ચતરાવત——દરબાન ! [આના દરબાનકા.]
યેહ દીવાના હય, કહનાકે સમ્ભાલે,
લે જા ઈસે, કુતવાલકે કરદે તુ હવાલે.

નસર.

સઇસ——બેયર! ચલો કુતવાલકે પાસ, કુતવાલસેભી સમઝ લૂંગા.

બયત.

ચતરાવત——ફરમાઈયે હુઝુર મેરે બાતકા જવાબ?
તાજુલ——દેનાથા જો વેહ પહલેહી મયઁ દે ચુકા જવાબ.

મુખમ્મસ.

ચતરાવત——[ગુસ્સેમેં] કરતા નહીં તુ રહમકી મુઝપર જો સિતમગર,
ઠપરાવું તુઝે ચોરકી અપના તો હય બ્હેતર,
શિકવેમેં મેરે કુછ ન જબાં ખોલના ડરકર,
આયેગી બલા ઔરભી ઉસ્સે તેરે સરપર.
દરબાન ! [આના દરબાનકા.]

દરબાન——હું હાજિર, કહો ફરમાન તુમારા,

ચતરાવત——કુતવાલકો લે જાકે દે યેહ ચોર હમારા.

[દરબાનકા તાજુલમલૂકકો લેજાના, ચતરાવતકા ઉસ્કે લિયે ગમ ખાના.]

બેહાગ—ઠુમરી—કાહન મુરલીવાલે—તર્જ.

હાય મોહન પ્યારે, છબમેં ન્યારે,
મુખડા દિખાય મોરા બસ કીનો પ્રાન.—હાય !

ક્યા રે કરું કુછ બન નહીં આવે,
સુનત ન મોરી નિપટ નદાન.—હાય !

[ચતરાવતકા સર ગિરેબાંમેં ડાલના, નિરમલાકા આનકર ઉસ્કો ગમગીન દેખકર હાલ પૂછના.]

જીલા—લાવની—કાલ રાત્રી કુઠે હો તુમી રમલા—તર્જ.

નિરમલા——ક્યા હય મોસે કહદે તોરી બતિયાં,
ભર ભર આયે રહી કયસી છતિયાં.—કહદે.

અહો નિસ તુ સુખમેં રહે મોરી પ્યારી,
અચમ્ભા મોહે હય દુખી ક્યૂં તુ ભારી !

લગો ક્યા હિયામાં તોહે ઘાવ કારી,
લો બોલો જિયાકી જગતિયાં ?—કહદે.

પહાડી—ઠુમરી—કિન શાંઆ દિઠ્ઠા.—તર્જ.

ચતરાવત——સુન પ્યારી વારી, ગઈ મારી મયઁ.—સુન.

વ્હો જો ચોર યહાં કોતવાલ લાયા,
ઉસપે નિસાર હુઈ વારી મયઁ.—સુન.

જાલિમ મેરી બાત ન માને,
મિન્નત હજાર કિયા, હારી મયઁ.—સુન.

ઉસ્કો મનાકે લા તુ બુલાકે,
ચેરી હો જાવું તેરી પ્યારી મયઁ.—સુન.

તરજીઅબંદ.

નિરમલા——ઇતિનીહિંસી બસ બાત પ અશ્કોંકી ઝડી હય?
ઇસ ફ્રિકકે રહે બન્દી તો બસ પાંવ પડી હય!
મયઁ સમઝીથી શાહજાદી બહુત દિલકી કડી હય,
ઇસ વાસ્તેહિ બ્યાહસે અબતક રહે અડી હય.
મિલ ઉસ્સે અભી, જિસ્સે તેરી આંખ લડી હય,
બન્દી તેરી કયસી તેરે ખ્રિદમતમેં ખડી હય.
ઇન્સાન વ્હ ક્યા હય, લે અભી બાત તુ કરલે,
ચાહે તો ફરિશ્તેસે મુલાકાત તુ કરલે.

[લિજાના તસ્કિન દેકર નિરમલાકા ચતરાવતકો.]

બાબ દૂસરા—પરદા ચૌથા.

જિન્દાન.

[ફિરોકે યારમેં ગમ ખાતે દિખલાઇ દેના ચતરબુધકા.]

ખમાચ—લાવની—પાઈ હય હમને ઉન્કી ગુલામી—તર્જ.

ચતરબુધ——નિકલા હય કાતિલ તુહી હમારા,
અપના જી હમને તુઝપર નિસારા.—નિકલા.

કયદમેં હમકો ડાલકે બયઠા હય તુ શાદ,
ગમી હમેં શાદી તુમ્હે સદા મુબારકબાદ,
ક્યૂં કે હય આલમકા તુ પિયારા.—અપના.

એક નજર તો આનકર દિખલાદે દીદાર,
દમ લબોંપર આયા હય કર રહેમ અય યાર,
મર જાયઁ તેરા કરકે નજારા.—અપના

અબયાત.

સઇસ———સચ હય મુઝેભિ પ્યાર વહ કરતીથી પેશતર,
ક્યૂં હો ગઈ ખફા રહે નહીં કુછ મુઝે ખબર!
સૂરતમેં એસા મયઁ તો કિસીસે બુરા નહીં,
ચતરબુધ——બકતા હય ક્યા, યહ બાત મુઝે તૂ સુના નહીં.
જો આંખ ઉઠાકે દેખે જરાભી ન હૂરપર,
કબ વહો મરેગી તુઝસે બલા બેશઊરપર?

મુસદ્દસ.

સદસ——મેરી કસમ હય ઔર તેરે જાનકી કસમ,
મુઝકો કસમ હય નાકકી ઔર કાનકી કસમ.
ખાતા હું મયઁ પુલાવકી, બિરયાનકી કસમ,
ખાતા હું અપને ઘોડેકે મયઁ રાનકી કસમ.
પહલે મિલી તો અપના સમઝતીથી મુઝકો જાન,
ક્યા શક હય તુમકો? મયઁ હું કિસીસે બુરા જવાન?

બયત.

ચતરબુધ——[ખુદસે] ક્યા ખુબ! ઐસે ઐસે પ વોહ જાનસે મરે,
મેરેહિ યેક પ્યારસે બસ ઔર વોહ કરે?

[લિ આના કોતવાલકા તાજુલમલૂકકો બેડિ
પહનાકર મઅ સિપાહિયોંકે ઔર તા
જુલમલૂકકો છોડકર જાના. તાજુલ
મલૂકકા અફસોસ કરના.]

ઇંગ્રેજી—Sweet Dreaming faces—air.

તાજુલમલૂક—જબ તલક કિસીકા બખ્ત હો ન યાર,
બાગમે નસીબ દાગ હો ઉસે હજાર,
દેખને ન પાયેથે અભી બહાર,
સયદ કયદકે હુવે ખારકે શિકાર.—જબ.

ઐકકા ફલકને કર દિયા વહ હાલ,
ઐકકો દિખાયા કયદકા મલાલ,
હાય! ઐ જફાજો, હાય! બદખિસાલ,
રહમકા ન બેકસોંપર કિયા ખિયાલ.—જબ

એક દિન હય ઉસ્કે બિન મુઝકો એક સાલ,
કૈદમેં ન ડાલ તૂ જાન લે નિકાલ,
અય ફલક જો તૂ કરે ખાખ પાયમાલ,
જાનું મયઁ બકાવલી ભૂલ ક્યા મજાલ.—જાય.

[તાજુલમલૂકકો રંજીદા દેખકર ચતરભુજકા
હાલ દરિયાફ્ત કરના.]

તહ્તુલ લફ્ઝ—ગ઼ઝલ.

ચતરભુજ——બને હો દર્દકી તસવીર ભાઈ,
સિતમ હય ઉસ પ ફિર ઝંજીર ભાઈ!

તાજુલમલૂક—ચુરાયા મયને ચતરાવતકા મોતી,
યહાં લાઈ મુઝે તકદીર ભાઈ.

ચતરભુજ——અરે વ્હ ફિત્નાગર તો આપ હય ચોર,
ચુરાતી હય દિલે દિલગીર ભાઈ.

તાજુલમલૂક—મગર ક્યા જુર્મ તુમસે હો ગયા હય?
દિખાઈ જિસ્ને યેહ તાસીર ભાઈ!

ચતરભુજ——કિયા હય પ્યાર હમને ઉસ સનમકો,
હુઈ હમસે યહી તકસીર ભાઈ.

તાજુલમલૂક—કિયા હય પ્યારસે ક્યું પ્યાર ઉસ્ને?
મિલી ઉલ્ટી તુમ્હે તઅઝીર ભાઈ?

ચતરભુજ——ન અબતક હાથ જુલ્ફોંકો લગાયા,
હુવા હૂં કૈદિયે ઝંજીર ભાઈ.

અબયાત.

સઈસ———હુવા દેખો મેરેસા ઈન્કાબિ હાલ,
ઈન્હેભિ દિયા પ્યાર કરકે નિકાલ.

[તાજુલમલૂકકો] બિરાદર જો તુમપર મુસીબત પડી,
વહી હય મેરે પરભી આફત પડી.

મુસદ્દસ.

તાજુલમલૂક—ગયા કબ દસ્તે દુન્યાંસે કોઈ બાગ,
મુહબ્બતકા ડસા જિસ્કો નહીં નાગ?
કહીં જાહિર, છુપી હય યહે કહીં આગ,
નહીં અયસા કોઈ દિલ, જો હો બેલાગ.
તૂ જિસ્કે કાકુલોંમેં મુબ્તિલા હય,
દિલોજાંસે વહી મુઝપર ફિદા હય.

અબયાત.

ચતરભુધ——ન ક્યૂં ફિર બ્યાહતા હય ઉસ્કે તુ સાથ?
કહાં મઅશૂક અયસા આયગા હાથ.
તાજુલમલૂક—મેરા મઅશૂક જો ઉસ્કે કરૂં પેશ,
શવદ ખુદ રફતા મઅશૂકે તો અજ ખ્વેશ.
ચતરભુધ——તેરા મઅશૂક ક્યા ચાહે તુઝે હય!
તાજુલમલૂક—હમેશાં રખતા વહ દિલમેં મુઝે હય.
ચતરભુધ——તેરી ફુરકત કી ઉસ્ને ક્યૂં ગવારા?
તાજુલમલૂક—નહીં કુછ કહનેકા અબ મુઝકો યારા,
ચતરભુધ——તેરી કબ અબ યહાંસે હો રિહાઈ!
તાજુલમલૂક—સહૂં કિસ તરહસે ઉસ્કી જુદાઈ!

[તાજુલમલૂકકા ચતરાવતસે બ્યાહ કરકે
ફિર ચુપચુપ નિકલ જાનેકી તજ-
વીજ સોચના.]

[ખુદસે] યહી બહતર હય ચતરાવતસે બ્યાહૂં,
બ જાહિર રોજો શબ બસ ઉસ્કો ચાહૂં.
ઉસે ફિર ખ્વાબમેં શબ પાકે ગાફિલ,
હું અપને યારસે મયઁ જાકે વાસિલ.

[આના નિરમલાકા એક સિપાહીકે સાથ
ઔર સિપાહીકો ચતરભુધકી બેડી
નિકાલનેકે વાસ્તે ઇશારા કરના.]

સઈસ——[નિરમલાકો] મુઝકો છુડાને આઈ હો, ક્યૂં અય હુવા ખિયાલ?
મુઝ બિન રહા ગયા નહીં, હય વ્હો મેરા જમાલ.

નિરમલા——હો શાદ તુ અય ચતરબુધ તેરી રિહાઈ હય,
યહ મુલ્કસે તુ ચલા જા, તેરી ભલાઈ હય.
ન શાહજાદિકે શિકવેમેં ખોલના તુ જબાન,
વગર ન ઔર ગિરફતાર હોગા ફેર તુ જાન.

ચતરબુધ——યહી હય સચ કે ન હોગા વિસાલે યાર હમેં,
તો મર મિટેંગે નહીં હોના ઈન્તેજાર હમેં.
લો ફિરભિ કૂચયે કાતિલમેં હમ તો જાતે હયઁ,
ફુબારા ઔરભિ કિસમતકો આજમાતે હયઁ.

[ચતરબુધકા જાના, નિરમલાકા તાજુલ-
મલૂકકો ગોરાવારે દેના.]

નિરમલા——યહ દોનો હીરે હયઁ અય મ્હેરબાં તુમારે લો,
યહ શાહજાદિને દી તુમકો ગોરાવારે લો.
યહ દિલલગીસે તુમ્હેં ઉસને કૈદ રખ્ખા હય,
તુમ્હીને કરકે ઉસે બલકે સયદ રખ્ખા હય.
વ્હ મર રહી હય ઉસે ચલકે અબ બચાવો તુમ,
ખુદાકે વાસ્તે અપને નિકહમેં લાવો તુમ.

[તાજુલમલુકકા મૌકા પાનેસે નિરમલાકી
બાતકો મંજૂર રખકર જાને ચહાના.]

તાજુલમલૂક——જો મરજિ ઉન્કી હય યહી તો હય કુબૂલ મુઝે
ક્યૂં છોડું અયસા જો મઅશૂક હો હુસૂલ મુઝે?

[નિરમલાકે સાથ તાજુલમલુકકા જાને
ચાહાના, સઈસકા અટકાના.]

સઈસ——મુઝકોભિ લે ચલો અરે યેહે માજરા હય ક્યા?
નિરમલા——તુભી રિહાઈ પાયગા ચલ સાથ મેરે આ.

[જાના સબકા, બઅદ કઈ બંદીવાનોકા બાહે-
રસે કામ કરકે અન્દર આ જાના.]

બાબ દૂસરા—દિખાવ પાંચવાં.

સંગલદિપકા મન્દિર.

[તાજુલમલૂકકે ઇન્તેજારસે બકાવલીકા
આહો જારી કરના.]

શેઅ્ર.

બકાવલી—ક્યા હાલ હો રહા હય દિલે બેક઼રારકા,
આજ઼ાર હો ઇલાહી કિસીકો ન પ્યારકા.
રાહ ઉસકી તકતે તકતે યેહ મુદ્દત ગુજર ગઇ,
આંખોંકો હોસિલા ન રહા ઇન્તેજ઼ારકા.

પાહડી—ઠુમરી—રાઝાં મેરા ચાક જેની—તર્જ.

પ્યારા મેરા તાજ પ્યારા, પ્યારા મેરા,
પીત લગાકે ક્યા ફ઼લ પાયા?—પ્યારા.
સર બસ ખોયા, તલપા રોયા,
યેહ ઉલફ઼તમેં હાથ આયા!—પ્યારા.
જો તન બીતે, સો તન જાને,
ક્યા જાને બેપીર માયા.—પ્યારા.

[આના તાજુલમલૂકકા. બકાવલીકા
ઉસે દેખકર મુહ ફિ઼રાના, તાજુલ-
મલૂકકા ઉસે મનાના.]

બરવા—ઠુમરી—આવો હમ કરલે તુમકો પ્યાર—તર્જ.

તાજુલમલૂક—ન બદલો જ઼રા નજ઼ર અય હૂર, હુવા જો મયઁ નહીં યહાં
પ હુજ઼ૂર,
ગોકે નહીં હય ખ઼તા પ બખ઼્શો, હુવા હય ખ઼યર ક઼ુસૂર.—ન૰
હર શબ હર આન તુમ્હેં મેરી જાન હોગા મેરા સચ ધ્યાન,
મુઝકોભિ દિલબર તેરા તસવ્વર થા અય યાર જ઼રૂર.—ન૰

તુમ બિન દમભર ચયન આય દિલબરહોવે મુઝે ક્યું કર!
કૈંસાથા કમતર એક જગહપર, ઉસસે થા મજબૂર.—ન૦

[તાજુલમલુકકા બકાવલીસે બગલગીર હોને ચહાના, ઉસકા ઈન્કાર કરના, નિરમલાકે સાથ ચતરાવતકા આનકર પોશીદા હોકર સબ હાલ દેખના.]

શેઅર.

બકાવલી——મેરેસે પરે હો પરે બેવફા,
તુ યૂં અયશો અશરત કરે બેવફા?—મેરેસે.
કિયા તુને મુઝસે દગા બેહૂદા?
રહી મયઁ તેરે આસરે બેવફા!—મેરેસે.

ગઝલ—તહતુલ લફ્ઝ.

તાજુલમલુક—સનમ મત કરો ઇસ કદર ઇજ્તિરાબ,
સુનો ગૈરસે હાલ મેરે ખરાબ!
બનાકે મુઝે ગોશવારેકા ચોર,
કિયા બ્યાહ રાનીને થા બેહિજાબ.
રહા કૈદ અબતક, હુવા જબ રિહા,
તો આયા ઉસે છોડ કર વકતે ખ્વાબ.
નહીં કુછ ખતા, પર જો સમઝો કુસૂર,
તો લો સર હય હાજિર, ઉડા દો શિતાબ.

મુખમ્મસાત.

બકાવલી——દે ન દમ મુઝકો બડાહી તૂ અરે અયાર હય,
મેરા આશક થા કભી, પર ગયરકા અબ યાર હય.
કૌલ સોદા વિર્દકો કાફી મેરે હરબાર હય,
જો તાલિબ અપના થા દિલ ઉસકા કિસીપર જાર હય,
મુઝ્દા બઅદ અય મર્ગ દિસા આપહી બીમાર હય.
તાજુલમલુક—મર ચુકા તિસ પ ભી ફરમાતે નહીં કુમ મુઝકો?
ઇસીયે દમ નહીં રહ જાતા તલજ્જુમ મુઝકો.
મિટના હય દાગકે રહે પહુંકે તકલ્લુમ મુઝકો,

ખરસયે હમમેં અલ્લાહ કરે ગુમ મુઝકો,
ઔર ફિરો ઢૂંઢતે ઘબરાયે હુવે તુમ મુઝકો.
[તાજુલમલૂકકા રોના, બકાવલીકા ઉસે
ગલે લગાના.]

દેશ—ઠુમરી—લાગી મનમાં મોહે આગ—તર્જ.

બકાવલી——જાવુંરે જાની તુઝ પે નિસાર, ન રોના તૂ અય મેરે
યાર.—જાવુંરે.
જો કિયા તૂને અચ્છા કિયા હય, નહીં મુઝે ઉસસે ઔાર.—જા॰
રોનેસે તેરે ફટતી હય છાતી, મત રો મત દિલદાર.—જા॰
[બકાવલીકા તાજુલમલૂકકો છાતીસે લગાના
ઔર ચતરાવતકા નિરમલાકો રશ્ક
જિતાના.]

અબયાત.

ચતરાવત——અપને સનમકો ગોદમેં મયઁ દેખું ગયરકી,
ઉમ્મેદ કયસી જાનકે ફિર હોવે ખયરકી.
અય નિરમલા, બુલાકે તુ લા કોતવાલકો,
કરવાવું કત્લ અબ તો હરયેક બદખિસાલકો.
નિરમલા——હરગિજ કમર ન બાંધિયે રોહરકી મૌતપર,
જો કુછ અજાબ કરના હો વહ કીજે સૌતપર.
ચતરાવત——અયસાહિ મયઁ કરેંગી, તુ ફરમાન લા બજા,
નિરમલા——લો રહે ચલી મયઁ, આપને બેશક કહા બજા.
[નિરમલાકા જાના, બકાવલીકે જાનુપરસે
આહે સર્દ બરકર તાજુલમલૂકકા
સર ઉઠાના ઔર ઉસે હસરતો યાસસે
દેખના.]

પીલુ—ઠુમરી—બેશક જાના—તર્જ.

તાજુલમલૂક—દિલબર જાની મેરી, દિલબર જાની,
અય મહે અનવર યુસુફે સાની.—દિલબર.
દયરમેં આયા, તુઝકો પાયા,
નજર જિગરમેં તુહી સમાની.—દિલબર.

મજકૂર—તર્જ.

બકાવલી——આશક પ્યારા, મેરા આશક પ્યારા,
કરકે કુરબાન તન મન સારા.—આશક.
મયઁ મર જાવૂં, ફિર તન પાવૂં,
ફિરભી અલમ તેરા હો મહપારા.—આશક.
ઓ મેરે જાની, જાન ગુમાની,
સજન, ચમન મેરા, આંખકા તારા.—આશક.
જા મેરે પ્યારે, રાજ દુલ્હારે,
સુબ્હ હુઈ, ગયા ડુબ સિતારા.—આશક.

મુખમ્મસ.

તાજુલમલૂક—તેરી મરજી જો યહી પ્યારી હય,
જિદ ભલા ઈસમેં ક્યા હમારી હય!
રાત બેશુબ્હ ગુજરી સારી હય,
કૂચકી અપને અબ તૈયારી હય,
તેરા હાફિજ જનાબે બારી હય.

[તાજુલમલૂકકા બગલગીર હોકર બાહિર આના, દરવાજેકા બંધ હો જાના, તાજુલમલૂકકા જાને ચહાના, ચતરાવતકા ઉસે અટકાના.]

મુખમ્મસ.

ચતરાવત——તુ ભટકતા કિધર હય હર જાઈ?
મેરી સુહબત તુઝે નહીં ભાઈ?
દામમેં સૌત હય તુઝે લાઈ!
તુ બના દિલસે જિસ્કા સૌદાઈ,
યેહ સમઝ મૌત ઉસ્કી અબ આઈ!

મુસદ્દસ.

તાજુલમલૂક—ઉસકે કાકુલ પ મયઁ ખુતન વારૂં,
લબે રંગીનપર યમન વારૂં.

ઉસકે નક્શે પ સબ ચમન વારૂં,
ઉસપે વારૂં જમીં, જમન વારૂં.
જો ન સદકેમેં લ તેરે જયસી,
દેતી હય ઉસકો ગાલિયાં અયસી?

[આના નિરમલાકા કોતવાલકો લેકર મઅ સિપાહિયોંકે, ઔર ચતરાવતકા એકદમ તાજુલમલૂકકે કતલકા હુકમ દેના.]

બયત.

ચતરાવત——ઇન્કો કર કતલ જલ્દ અય કોતવાલ,
બા બજા હુકમ મેરા તુ ફિલહાલ.

[કોતવાલકા સિપાહીકો ઇશારા કરના, ઇતનેમેં ઇન્દરકા મઅ જિન્નો, પરિયોં, સઇસ ઔર ચતરબુધકે નમુદાર હોકર સિપાહિયોંકો અટકાના.]

ભયરવી—ગઝલ—ક્યા ખિઝાં આઇ ચમનમેં—તર્જ.

ઇન્દર————કતલ ક્યૂં કરતે હો ઇસકો યેહ હય ખુદ મારા હુવા,
બદ દોઆ હમને જો કીથી, ઉસસે આવારા હુવા.-કતલ.
હાલતે અસલીમેં આ અય દિલબરે તાજુલમલુક,
અબ મુસીબત ટલ ગઇ, રાહતકા નકારા હુવા.—કતલ.

[ઇન્દરકી દોઆસે બકાવલીકા હાલતે અસલીમેં આનકર ઇન્દરકે કદમોપર સર ઝુકાના.]

દાદરા—એકુન દેખલો કિશોરી—તર્જ.

બકાવલી—ખુલે બખ્ત હમારે, ખુલે ખુલે બખ્ત, ટલે સખ્ત સિતારે.—ખુ૦
આયે યહાં, અરી મકાં લાયે કદમ, પાયે જો હમ,
માન તુમ્હારે અહેસાન તુમારે.—ખુ૦

[ઇન્દરકા બકાવલીકા હાત પકડકર ઉઠાના.]

અબયાત.

સઈસ——ઈન્સાફ આજ હોતા હય સબકા જો નામવર,
મેરાબિ એક કીજિયે ઈન્સાફ દાદગર.
[ચતરાવતકો બતાકર] મ અશ્કૂ ઈન્હોને મુઝકો બનાયા ફિદા હુઈ,
ફિર પૂછિયે તો ઈન્સે કે ક્યૂં વહે ખફા હુઈ?
મયઁ ક્યા કહીં પડા હુંકે સબકો મિલા કરૂં?
બેઈજ્જતી કિયા મેરી, અબ કહિયે ક્યા કરૂં?
ઈન્દર——હર બાતકી મુઝકો તો બરાબર હુવી ખબર,
દરબારમેં હમારે ક્યૂં આયાથા તૂ મગર?
સઈસ——દરબારમેં તુમારે ગયાથા જુરૂર મયઁ,
લેકિન કરો જો ગૌર તો હૂં બેકુસૂર મયઁ.
અકસર બકાવલી જો તુમારે યહાં ગઈ,
તાજુલમલૂકકો ન ખબર થી કહાં ગઈ.
જાસૂસ બનકે તખ્તસે લટકા પરીકે મયઁ,
છુપછુપકે સાથ સાથ રહાથા પરીકે મયઁ.
માલિકકા હુકમ જાન લડાકે બજા દિયા,
નૌકરકા હક અદા કિયા તો ક્યા બુરા કિયા?
ચતરાવત——ખાકે કસમ મયઁ કહતિ હું, મુઝકો ખબર નહીં,
ઈસકો મયઁ કરતી પ્યાર, કુછ અયસી થી ખેર નહીં!

મુસલ્લસ.

સઈસ——વહ બાગમેં બતલાવ તો લેતીથિ બલા કૌન?
કુરબાન થી વહ કૌન? હુઈથી વહ ફિદા કૌન?
ક્યૂંજી, જો લગાતીથિ ગલે, થી વહ ભલા કૌન?

અબયાત.

ઈન્દર——[ચતરાવતકો] પાબંદ તૂ હવસકિ થી, ઉસકી સજા મિલી,
જો જો હુઈ હય બાત, વોહો મુઝકો ખબર હુઈ.
[નિરમલાકે તરફ ઈશારા કરકે.]
વહ ફૂલ મયને જોગીસે ઈસકો દિલાયાથા,
ચતરાવતી વહે મયને તુઝે આજમાયાથા.

लेकिन तु फ़िरभी बाज़ न आई हवससे जब,
नाचार खुद मयँ आया यहां दाद देने तब.
मनसब दे अपने राजमें अब इस सईसको,
शादीभि चेक ख्वाससे अब तेरे ईसकी हो.
[सईसको] अय शख्स, कोई ईनमेंसे अब तू पसंद कर,
सईस———जिसको गरज हो आप मेरे मुज पे न्हो बशार.
चतरावत———दारोगा अस्तबलका मेरे अबसे तू हुवा.
चपला मेरी ख्वाससे ले हाथ तू मिला.
सईस———चपलाका मुंह पसंद नहीं हय मुझे जनाब,
देना हय गर तो निरमलाको दीजिये शिताब.
चतरावत———अछा तु निरमलाको हमारे क़ुबूल कर,
सईस———ईसको करूं क़ुबूल ख़ुशीसे मयँ फ़ूलकर.
[सबका ख़ुश होना, ईन्दरका ताजुलमलुकका बकावलीसे, और चतरभुजका चतरावतसे हाथ मिला देना.]

गत—भयरवी.

सब———अय राजिंदर, अय शाहे ब्हेतर, आदिलो अफ़सर, कामिलो सरवर—अय॰
चंद———महा बली यावर,
चंद———गुनी बख्तावर,
सब———हो साया ता महशर हमपर—अय॰
ईन्दर———चतरावत कर तु ईसे शोहर,
चतरावत———सर आंखोंपर, हूं फ़रमांबर,
सब———जोडा सुन्दर, रहे ख़ुश ब्हेतर,
ताजुलमलूक } चतरभुज }—आशिके क़मतर,
बकावली } चतरावत }——दिलबरे दिलबर.
सईस———घोडवालाभी, घोडवालाभी, सबसे आलाकी,
सबसे बाला की, सबसे बाला की,
सब———सो शुकराना सबका सरवर—अय॰

ઇન્દર——તાજ આપ તુમી દિલબર અપની,
સે સબ કુલફત ઓકર અપની.
તાજુલમલૂક—અજલી દિલબર, હય રાજિંદર, મ્હે મહપયકર,
સબ——હાહા, હોહો, હાહા, હોહો,
ખુરા ખુરા પીવો બરબર સાગર—આય.

બયત.

ઇન્દર——ખુશીકા ગાવ સબ આપ મિલકે ગાના,
કે મ્હે પૂરા હુવા રંગી ફિસાના.

ઇંગ્રેજી—ન આશક મુઝકો જાનો—તર્જ.

સબ——હમ સબને આસ પાઇ, જો સાઅત નેક આઇ,
સબ હાથ ઉઠાકે ભાઇ, શુક્ર કરો હર આન.

સાબિત વફા પ રહના, ગો લાખો રંજ સહના,
મ્હ પયરહન જો પહના, હક ઉસ પ મ્હેરબાન.

તાજુલમુલૂક હય શાદ, બકાવલી આબાદ,
નિત વફાઇી કરતેથે, મરનેસે નહિ ડરતેથે,

તાજુલમુલૂક હય શાદ, બકાવલી આબાદ,
એકએકપર જો મરતેથે, હય રોનકદાર ઇસ આન.

તમામ શુદ.

મેહેરવાન બાગ.

જાત જાતના રોપ, કલમ તથા છોડ તૈયાર મળશે.

સઘળી જાતના મેવાનાં, ફલફલાદીનાં તથા ફુલપાનનાં ઝાડો તથા રોપાઓની સુંદર, ફરમાસુ અને સરસ જાતની કલમો નીચે જણાવેલ ઠેકાણે ઘણા કીફાયત ભાવે મળશે.

મુંબઈના તથા દેશાવર ખાતેના બાગોના માલેકોને તથા ઝાડપાનના શોખીનોને નમ્રનતાઈ સાથે જણાવવામાં આવેછે કે, હમો લગભગ અરધી સદી થઇ બાગબાનનો પેશો કરીયે છૈયે, અને તેથી ઝાડોની તરેહવાર જાતની કલમોને સરસ રીતે બનાવવાની તથા ઉછેરવાની હમોને પુરતી અજમાએશ છે, તથા એ બાબદમાં હમારે હસતકનો હેઠલ જણાવેલો બાગ મુંબઈમાં ઘણો જુનો, જાણીતો અને વખણાયલો છે, જેથી હમારે ત્યાં વેચાતી કલમો તેના લેનારને ઘણીજ ફાયદાકારક નીવડશે.

ઝાડોના રોપાની વીગત.

એલચીનું ઝાડ.	શોપારી.
લવંગનું ઝાડ.	(ચીકુ) વેલાતી ફલ.
જાએફલનું ઝાડ.	કમરખ મીઠાં.
તજનું ઝાડ.	કમરખ ખાતાં.
સફરચંદ.	બીલમરી.
મોસંબી.	આરેંજ.
કમળા.	ગોલાબી જામ.
સંતરા.	લવંગી જામ.
મીઠાં લીંબુ.	કાગડી લીંબુ.
પપેનાશ.	લાલ જાંબુ.

(પાન) નાગરવેલ.
મીઠાં રેતુર.
ખાતાં રેતુર.
લાલ કેળાંનાં ઝાડ.
સફેદ કેળાંનાં ઝાડ.
રામફલ.
પેર.
સીતાફલ.
અમદાવાદી બોરનાં ઝાડ.
પીચી.
લાચી.
દાડમ.
બદામ.
અખરોટ.
ઉનાફ.
વેલાતી કેર.
ફુલની કેર.
વેલાતી પેર.
નારંગી.
માલુંગી.
બેલફરત.
નારીયલ બે જાતનાં.
અનેનાસ.
પપાંઉ.

આંબાની કલમની જાતઃ—
હાફુસ.
પાઈરી.
મજગામ.
કાવસજી પટેલ.
ફરનાનદીસ.
કાલા હાફુસ.
રૂચ.
બાતલી જેવી લાંબી કેરી.
વેલાતી સીતાફલ.
ફનસ.
કાજુ.
કોકમ.
અંજીર.
કાલાં જાંબુ.
સફેદ દરાખ.
કાલી દરાખ.
કાફીનું ઝાડ.
મરી.
ફાલસાં.
વેલાતી કરમદાં.
આંમરા.
ચીનાઈ લીંબુ.
માંગુસ્તાંન.

એ સાથે તરેહવાર જાતના ફુલોના રોપાઓ તથા બીજ પણ મલશે.

રૂસ્તમ અરદેશર મેરવાન ઇરાની.

ઠેકાણું—મજગામ, માંઉંટ રોડની ગલીમાં
દાઉદ શાશુનની રેસમની મીલની સામે, **મુંબઈ.**